2016

A DIGITÁLIS VILÁG VESZÉLYEI

Kutatási jelentés:

A XII. kerületben élő 9-18 éves fiatalok szüleinek véleménye

Készítette: Dr. Kósa Éva – Dr. László Miklós – Danó Györgyi

HEGYVIDÉKI ÖNKORMÁNYZAT

Tartalom

A kutatásról 2
Válaszadók 2
Főbb eredmények 1
Szekunder adatok 3
Részletes eredmények 6
Szegmentáció 32

A kutatásról

A XII. kerületi önkormányzat „A DIGITÁLIS VILÁG VESZÉLYEI” című kutatásának célja az internethasználattal, az internet előnyeivel és veszélyeivel kapcsolatos ismeretek és tapasztalatok széles körben történő felmérése volt a XII. kerületben élő 9-18 éves fiatalok, szülők/nevelők és pedagógusok körében. Az alábbi kutatási jelentés a szülők/nevelők válaszait mutatja be.

A szülők megkérdezése online kérdőív segítségével történt.

Válaszadók

Összesen 232 értékelhető válasz érkezett a szülőktől. Tíz kitöltőből közel nyolc édesanya, kettő édesapa. A válaszadók életkora 33 és 66 év között mozog, 3/4-ük 40-49 éves. Az iskolai végzettséget tekintve a válaszadók közel 8/10-e diplomás. Tízből heten 12-15 éves gyermekükkel kapcsolatban nyilatkoztak. Az alábbi táblázatokban a válaszadók demográfiai jellemzőit foglaljuk össze.

1. táblázat

Gyermek életkora		
	Említés, db	Említés, %
8	3	1
9	2	1
10	6	3
11	10	4
12	64	28
13	45	19
14	28	12
15	27	12
16	21	9
17	11	5
18	15	7
Összesen	**232**	**100**

2. táblázat

Válaszadó életkora		
	Említés, db	Említés, %
33	1	0
34	1	0
35	1	0
37	2	1
38	11	5
39	4	2
40	13	6
41	18	8
42	23	10
43	20	9
44	15	7
45	20	9
46	15	7
47	16	7
48	17	7
49	16	7
50	10	4
51	5	2
52	1	0
53	7	3
54	7	3
55	3	1
56	1	0
58	2	1
63	2	1
66	1	0
Összesen	**232**	**100**

3. táblázat

Gyermekek száma (háztartásban)		
	Említés, db	Említés, %
1	59	25
2	107	46
3	51	22
4	10	4
5	3	1
6	2	1
Total	**232**	**100**

4. táblázat

Gyermekek kora (korcsoportban)			
sor %	említi	nem említi	nem válaszol
0-4 éves	6	93	0,4
5-8 éves	11	88	0,4
9-12 éves	48	51	0,4
13-17 éves	59	41	0,4
17 évesnél	9	91	0,4

Főbb eredmények

Otthon, számítógépen a válaszadók 92%-a, míg mobil eszközökön és munkahelyükön háromnegyedük (75% és 74%) használja a világhálót. Más módon a kérdezettek mintegy negyede (23%) szokott internetezni. Az internetezés gyakoriságát tekintve a túlnyomó többség (93%) napi szinten használja a világhálót, 71% azok aránya, akik több órát is eltöltenek ezzel a tevékenységgel. 4%-ot tesz ki azok aránya, akik azt állították, hogy legfeljebb heti 3-4 alkalommal lépnek az információs sztrádára.

A túlnyomó többség napi szinten levelezésre (84%), böngészésre (80%), munkához kapcsolódó tevékenységekre (78%) használja az internetet, ezeket követi a hírolvasás (63%), azonnali üzenetküldés (48%), egyéb információk keresése (45%) és a közösségi oldalak használata (41%). Fórumozni, illetve tartalmat létrehozni a válaszadók több mint fele (52%, illetve 66%) sosem szokott.

A válaszadók közel harmada (30%) nagyon, illetve közel kétharmada (63%) valamennyire érzi úgy, hogy járatos az internethasználatban, mindössze 7%-uk vélte úgy, hogy nem nagyon. Gyermekeikkel történő összehasonlításban a megkérdezettek negyede (25%) véli úgy, hogy ő maga, míg harmada (32%), hogy gyermeke tud többet e kérésben. 42% azok aránya, akik úgy vélik, hogy van, amiben saját maguk járatosabbak, van, amiben gyermekük. Az átlagosnál többen mondták, hogy saját tudásukat érzik nagyobbnak a következő csoportokba tartozók: édesapák, diplomások, 40 év alattiak. A megkérdezett szülők 54%-a szeretné a jövőben fejleszteni internethasználattal kapcsolatos tudását, míg 39% nem szeretné.

A szülők mintegy háromnegyede hasznosnak (nagyon hasznos vagy hasznos), tartja az internethasználatot az ilyen korú gyermekeknél, míg inkább ártalmasnak ötödük ítéli, nagyon ártalmasnak 2%-uk.

A megkérdezett szülők gyermekei leginkább saját szobájukban (66%), mobileszközön bárhol (65%), és egyéb otthoni helységben (70%) használják gyakran az internetet (nagyon gyakran és gyakran válaszok együttes említése), míg iskolában, barátnál, rokonnál és internetkávézóban ez az arány és gyakoriság csökken: utóbbiban 86% egyáltalán nem csatlakozik fel a webre.

A megkérdezettek ötöde számolt be arról, hogy nagyon gyakran vagy gyakran előfordul gyermekével, hogy alig lehet kicsalni szobájából, mert internetezik, tízből négy gyerekkel viszont ilyen sosem történik. Családi program szervezésében a szülők 11%-át akadályozza nagyon gyakran vagy gyakran, hogy csemetéje inkább netezne, továbbá a kérdezettek gyermekeinek 15%-a rendszeresen (nagyon gyakran vagy gyakran) szokott enni internetezés közben.

Tízből hat szülő (62%) általában tudja, mit csinál gyermeke az interneten, 53% gyakran beszélget is erről vele, míg rendszeresen 48% szabályozza, hogy mennyit és 41%, hogy hogyan használhatja azt. Az, hogy rendszeresen bátorítja gyermekét az önálló internethasználatra és hogy maga is ajánl neki oldalakat csak a válaszadók kb. negyedére jellemző, illetve ötödükre, hogy gyermekével közösen használja a webet.

A túlnyomó többség szabadon engedi gyermekének, hogy online videoklipet nézzen (84%), e-mailezzen (83%) és azonnali üzenetet küldjön (82%), de a szülők 6/10-e (59%) a zene és film letöltést sem korlátozza. A közösségi oldalak használatánál már erősebb a kontroll, azok aránya, akik egyáltalán nem szabályozzák ezt: 43%, az internetes játékok használatánál 30%, a fénykép, videó megosztásnál pedig 28%. A megkérdezett anyák és apák a személyes információk megadását és az online vásárlást illetően lépnek fel a leghatározottabban. Közel 3/4-ük (sorban 75% illetve 72%) nyilatkozott úgy, hogy gyermeküknek ezt egyáltalán nem engedi meg.

Az interjúalanyok hat tizede (61%) állította, hogy rendszeresen beszélget gyermekével az internetes etikáról, 55% gyakran fordít arra időt, hogy felkészítse csemetéjét arra, hogy mit tegyen nyugtalanító tartalommal való találkozáskor, és 53%-ra jellemző, hogy sűrűn látja el őt tanácsokkal a világháló biztonságos használatára vonatkozóan. Minden második kérdezett (49%) gyakran magyarázza el azt is, hogy egyes weboldalak miért jók vagy rosszak, ennél valamivel kisebb azok aránya (42%), akik rendszeresen segítenek gyermeküknek, ha azok nyugtalanító tartalommal találkoznak. Az internet használatában, keresésben már csak az alkalmi segítség dominál (38% teszi rendszeresen, 54% néha). A szűrőprogramok beállításában ritkán nyújtanak segítő kezet a szülők, 44% sosem tesz ilyet, 26% néha és mindössze 20% rendszeresen. Az, hogy általánosságban beszélgetett gyermekével arról, mit kell tennie, ha nyugtalanító vagy zavaró tartalommal találkozik, jellemzőbb az édesanyákra, közülük tízből hatan teszik ezt rendszeresen, tíz apuka közül viszont csak négy.

A szülők többsége csak alkalmanként ellenőrzi gyermeke közösségi profilját, az általa látogatott honlapokat; üzeneteiket, elektronikus leveleiket pedig jellemzően nem szokták. A válaszadók 83%-a állította, hogy a gyermeke által használt computeren van spam-és vírusszűrő, 41%, hogy van olyan program, mely rögzíti, hogy gyermeke milyen oldalakat látogat, továbbá 31%, hogy van olyan program is rajta, amely bizonyos oldalak letöltését gátolja.

Az interjúalanyok szerint csupán gyermekeik 24%-ával fordult elő, hogy olyan tartalommal találkozott, amelyről úgy érezte, hogy nem kellett volna látnia, 22%-ukat érte valamilyen negatív hatás, 19%-ukat zaklatta fel valami, 4%-ukat zaklatták, 2%-uk kapott szexuális tartalmú ajánlatot vagy üzenetet. Egyetlen egy olyan szülő volt, aki arról számolt be, hogy csemetéjét az internethasználat során megfenyegették. A válaszadók közel háromnegyede (73%) úgy véli képes megfelelő segítséget nyújtani gyermekének egy ilyen helyzetben, 8% érzi úgy, hogy csak néha tud, míg 2% vállalta, hogy többnyire nem tud megfelelően helyt állni ilyen helyzetben - a kérdezettek 17 %-a nem kívánt válaszolni a kérdésre.

Kevés szülőknek van arról tudomása, hogy gyermeke az elmúlt egy évben valamilyen kellemetlen, vagy rizikós helyzetbe került volna az online világban, vagy éppen szexuális vagy erőszakos tartalommal találkozott volna a neten. A magabiztos többség az általunk vizsgált esetek mindegyikében azt állította, hogy ez az ő lányával vagy fiával nem fordult elő. Megjegyzendő, hogy ezeknél a kérdéseknél kimagasló volt a „nem tudja” válaszok aránya is: 25% nem tudja, hogy gyermeke látott-e szexuális tartalmú képet, 20%, hogy látott-e agresszív/erőszakos tartalmat, 17%, hogy gyermekét szándékosan kihagyták-e valamiből, és 13%, hogy gyermeke kapott-e szexuális tartalmú üzenetet. Azt is megkérdeztük a válaszadóktól, hogy volt-e már vírusos a számítógépük, hogy gyermekükkel előfordult-e már valamilyen online visszaélés, illetve küldött-e magáról szexuális tartalmú képet másról vagy magáról. A vírusos

számítógépen kívül egyik általunk vizsgált szituáció sem fordult elő szinte egyetlen kérdezettek gyermekével sem.

Arra a kérdésre, hogy tudomásuk szerint a gyereke iskolájában az órákon foglalkoznak-e a biztonságos internethasználattal, a szülők közel azonos arányban válaszolták, hogy igen, megfelelő mértékben (23%), hogy igen, de nem eléggé (28%), hogy nem foglalkoznak (24%), és hasonló azok aránya is (25%), akik nem tudtak érdemben válaszolni a kérdésre.

Szekunder adatok

A Kaspersky Lab és a B2B International 2015-ös globális (26 országra kiterjedő) online kutatása[1] során 12355 embert kérdeztek meg különböző az internet-biztonsági témákkal kapcsolatban. A gyermekes válaszadóknak feltett kérdések eredményei rámutatnak, hogy bár a szülők több mint a fele (55%) vélekedik úgy, hogy a gyerekeket fenyegető online veszélyek (mint pl. online zaklatás, nem kívánatos tartalmak, veszélyes emberekkel való kommunikáció) növekednek, 1/5-ük nem tesz semmit annak érdekében, hogy megvédje gyermekeit ettől. A megkérdezett szülők 36%-a tart attól, hogy gyermeke cyber-bulling (megfélemlítés, fenyegetés, zaklatás, kiközösítés, személyiséglopás a neten stb.) áldozata lesz, azok aránya, akik úgy tudják, hogy ez gyermekükkel meg is történt az elmúlt egy évben: 6%. Azt hogy gyermeke – szintén az elmúlt egy évben - olyan tartalommal találkozott a neten, amivel nem kellett volna, a szülők 11%-a gondolja, azt pedig, hogy idegennel kommunikált az online térben 8%.

A szülők közel harmada (30%) úgy véli, hogy nincs ráhatása arra, hogy gyermeke mit lát /csinál az interneten. A kérdezettek 39% nyilatkozott úgy, hogy gyermeke védelmében oktatja őt az online világ veszélyeivel kapcsolatban, 37% korlátozza az online töltött idő mennyiségét, 33% felügyeli a gyermek netes tevékenységét, és mindössze 24% alkalmaz szülői felügyeleti szoftvert.

Az NMHH Távközlési szolgáltatások használata a lakossági felhasználók körében elnevezésű 2014-es kutatása[2] részletesen foglalkozott a gyermekek nethasználatával. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével történt, a 14 éves és idősebb, legalább hetente internetező és Magyarországon élő népesség körében.

A kutatás eredményeiből néhány érdekesség:

- A 7 éven aluliakkal együtt élő internetezők majdnem olyan arányban számoltak be arról, hogy a kisgyerek táblagépen vagy okostelefonon netezik (tízből hárman), mint ahányan a számítógépen történő netezést említették (tízből négyen). Ezzel szemben a 7 évnél idősebb gyereknél a netezők jóval gyakrabban használják a számítógépet, mint a kézben elférő, kisebb készülékeket (táblagépet és okostelefont). A bölcsődés-óvodás gyerekekkel élők közel 10 százaléka mondta, hogy náluk ezek a gyerekek már egyedül is interneteznek valamilyen készüléken.

[1] https://press.kaspersky.com/files/2015/08/Kaspersky_Lab_Consumer_Security_Risks_Survey_2015_ENG.pdf
[2] http://nmhh.hu/cikk/167277/NMHH_A_digitalis_vilagban_a_gyerekek_mar_jobban_eligazodnak_mint_a_szuleik

1. ábra

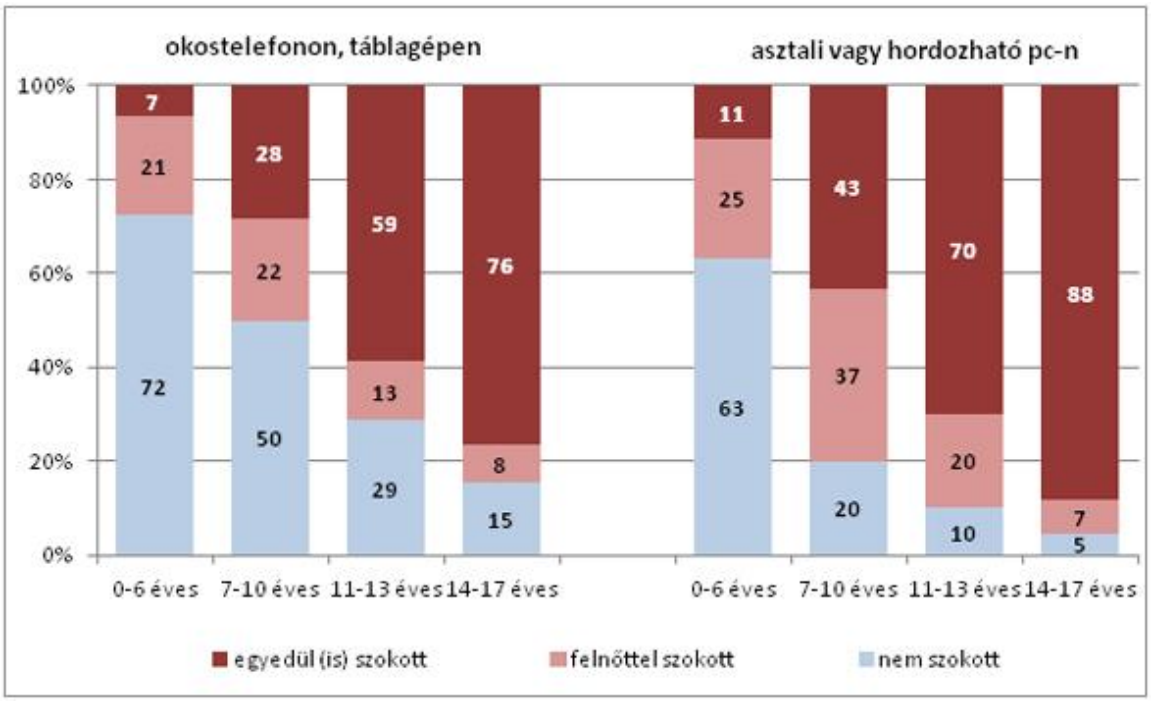

Forrás: nmhh.hu

- Azokban a háztartásokban, ahol van gyerek, de nincs otthon internet, ott ennek legnagyobbrészt a szegénység az oka.
- A legtöbb szülő pedagógiai eszközökkel igyekszik megóvni a gyermekét: beszélgetéssel, megfigyeléssel, magyarázattal. Az adatok ugyanakkor arra is utalnak, hogy ennek részben az az oka, hogy tájékozatlanok a technikai megoldásokkal kapcsolatban, illetve hogy a gyerek ügyesebb náluk, így sok esetben ez a módszer nem hatékony vagy egyáltalán nem működik.
- Már az alsó tagozatos korú gyerekkel élő internetező felnőttek közül is minden ötödik azt mondja, hogy a gyerek bizony jobban ért az internethez, mint a szülő. A középiskolás korú gyerekekkel élő felnőttek egy része (37%-a) ugyan elismeri, hogy a gyerek többet tud, a relatív többség azonban úgy gondolja, hogy ő maga is ért annyira az internethez, mint a gyerek.
- A káros tartalmaktól védő szoftvereket, böngésző kiegészítőket kevés szülő ismeri, vagy ha tudnak is a káros internetes tartalmakat szűrő szoftverekről, mégsem használják őket. Az internetezők közel egytizede azt mondta, hogy azért sem teszik, mert a gyerek könnyen megkerüli az ilyen jellegű korlátozásokat. Általában véve a gyerekekkel élő internetezők közül sokan (78%) hallottak a gyermekvédelmi eszközökről, de a számítógépre telepíthető megoldásokat ismerők (72%) csak egészen elenyésző része (6%) tudott legalább egyet megnevezni ezek közül, amellyel tudomása szerint szűrni lehet a gyerek által megnézett internetes tartalmakat. A gyerekkel élő internetezők közül egyébként csak minden nyolcadik számolt be arról, hogy használnak külön szűrőszoftvert vagy böngésző kiegészítőt azon a készüléken (legalább az egyiken), amelyen a gyerek is internetezik.

- Minden nyolcadik otthoni pc-n internetező, gyerekkel élő kérdezett mondta, hogy a gyereknek olyan saját gépe van, amelyet egyedül csak ő használ.
- Az NMHH kutatása vizsgálta azt is, hogy miért nem használnak szülőikontroll-szoftvert a kérdezettek háztartásában. Minden második válaszadó úgy nyilatkozott, hogy fel sem merült a család felnőtt tagjaiban, hogy ez szükséges lenne. Harmaduk kifejezetten a nevelés erejében bízik, és több mint negyedük mondta, hogy a család felnőtt tagjai úgy vélik, hogy a szoftveres megoldás rontana a szülő-gyerek viszonyon.

2. ábra

A 18 éven aluli gyerekkel együtt élő, legalább 14 éves internetezők körében, akik tudnak szülőikontroll-szoftverről, de náluk nem használják, %)

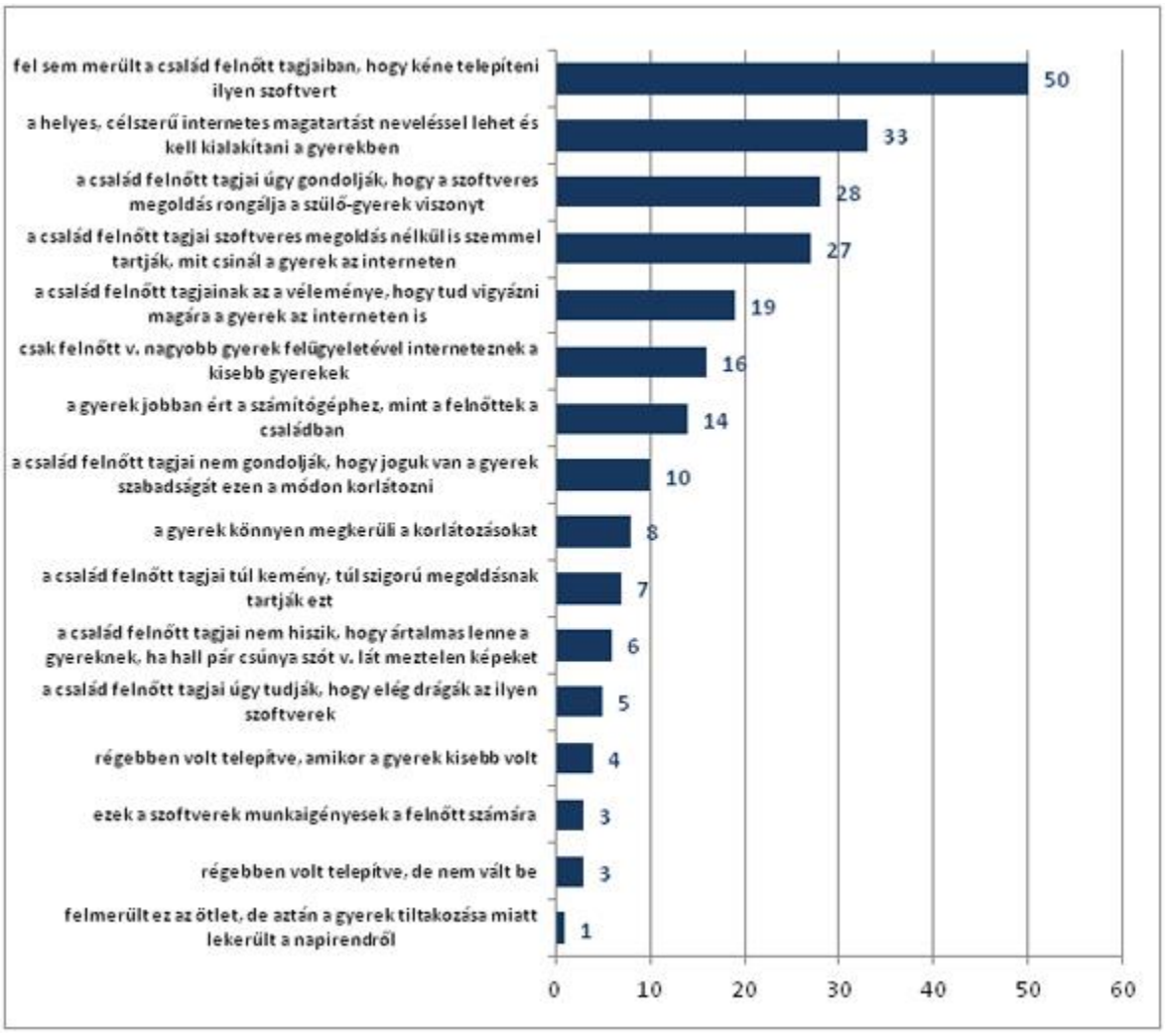

Forrás: nmhh.hu

Részletes eredmények

Az alábbiakban az egyes kérdésekre adott válaszok főbb megoszlásait mutatjuk be (ábrákkal[3]), valamint szólunk az egyes szülői csoportok közti különbségekről is.

Először azt kérdeztük a válaszadóktól, hogy hol szoktak internetezni. Otthon, számítógépen 92%-uk, míg mobil eszközökön és munkahelyükön háromnegyedük (75% és 74%) használja a világhálót. Más módon a kérdezettek mintegy negyede (23%) szokott internetezni.

3. ábra

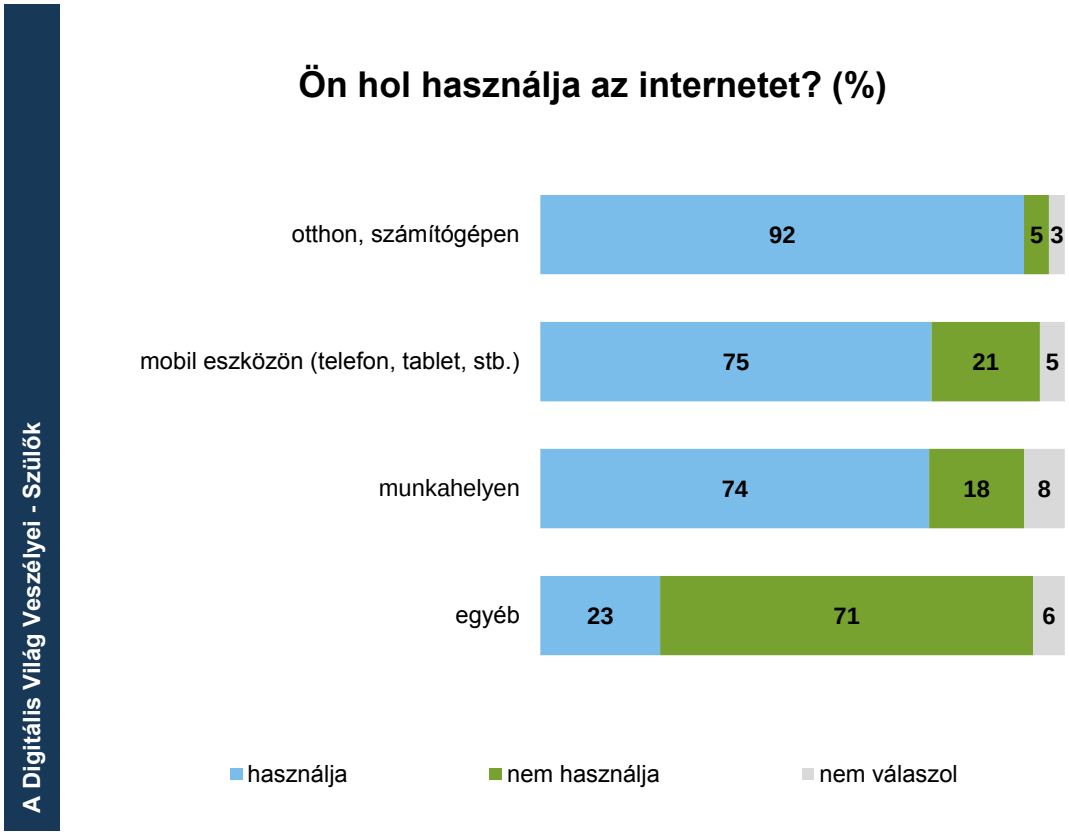

Szignifikáns különbséget a szülők egyes csoportjai között az iskolai végzettségét tekintve, a munkahelyi internetezés esetében találtunk. A kérdésre válaszolók körében a legfeljebb érettségivel rendelkezők 61%-a, míg a diplomások 84%-a használja a világhálót munkája közben.

Az internetezés gyakoriságát tekintve a túlnyomó többség (93%) napi szinten használja a világhálót, 71% azok aránya, akik több órát is eltöltenek ezzel a tevékenységgel. 4%-ot tesz ki azok aránya, akik azt

[3] Egyes ábrákon az áttekinthetőség érdekében az alacsony százalékos eredmények értékeit nem tüntettük fel a grafikonon (jellemzően az egy-három százaléknál kisebb adatok esetén). Egyes esetekben a kerekítések miatt az eredmények együttes összege minimálisan eltérhet a 100%-tól.

állították, hogy legfeljebb heti 3-4 alkalommal lépnek az információs sztrádára, ugyanakkor a következő kérdésekre adott válaszokból kiderült, van olyan tevékenység (pl. e-mailezés, azonnali üzenetküldés, böngészés), amit ennél gyakrabban végeznek.

4. ábra

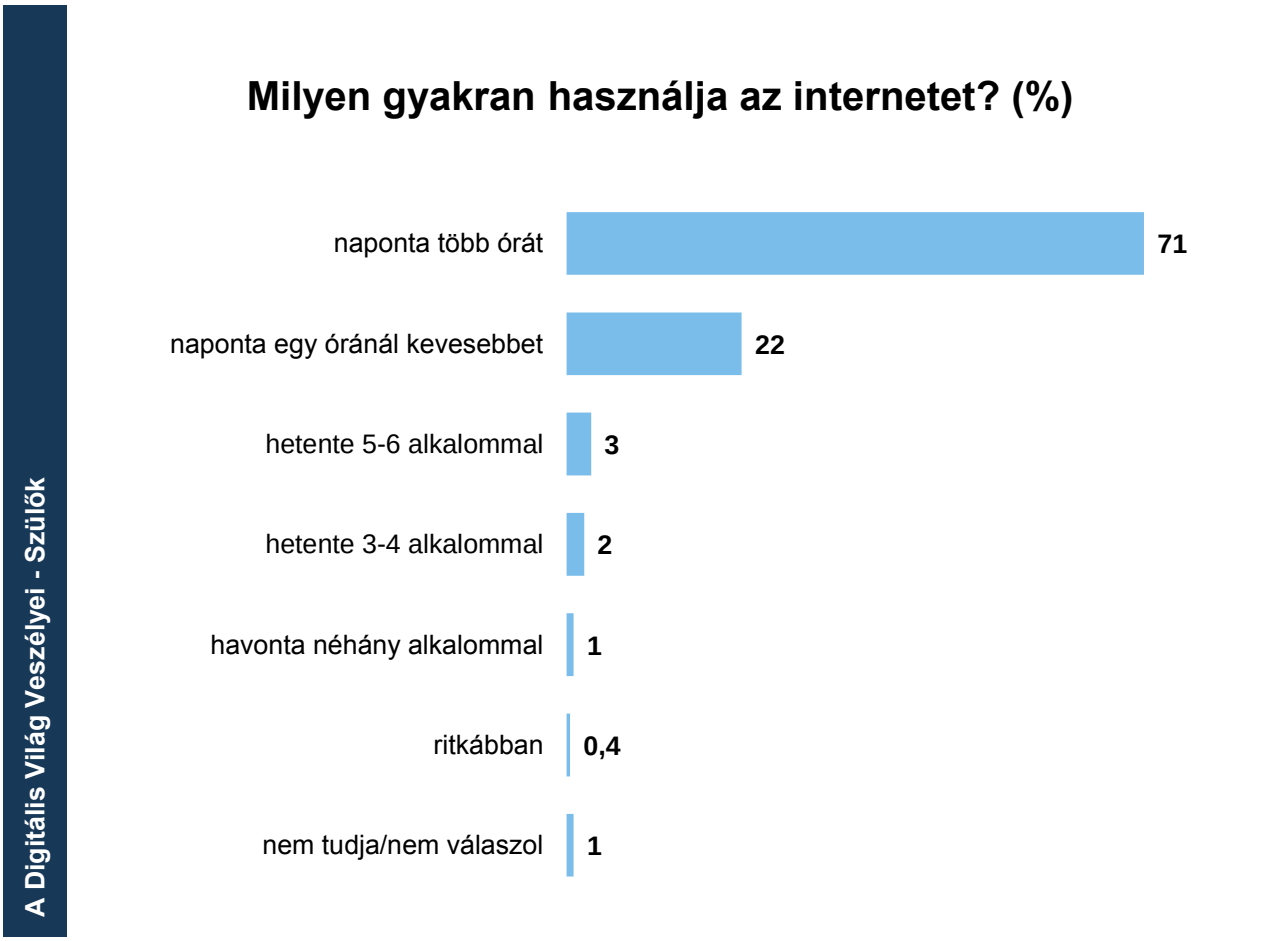

Azt is szerettük volna megtudni, hogy a kérdezettek mennyire tartják magukat járatosnak az internethasználatban. A válaszadók közel harmada (30%) nagyon, illetve közel kétharmada (63%) valamennyire érzi úgy, hogy járatos-e kérdésben, mindössze 7%-uk vélte úgy, hogy nem nagyon.

5. ábra

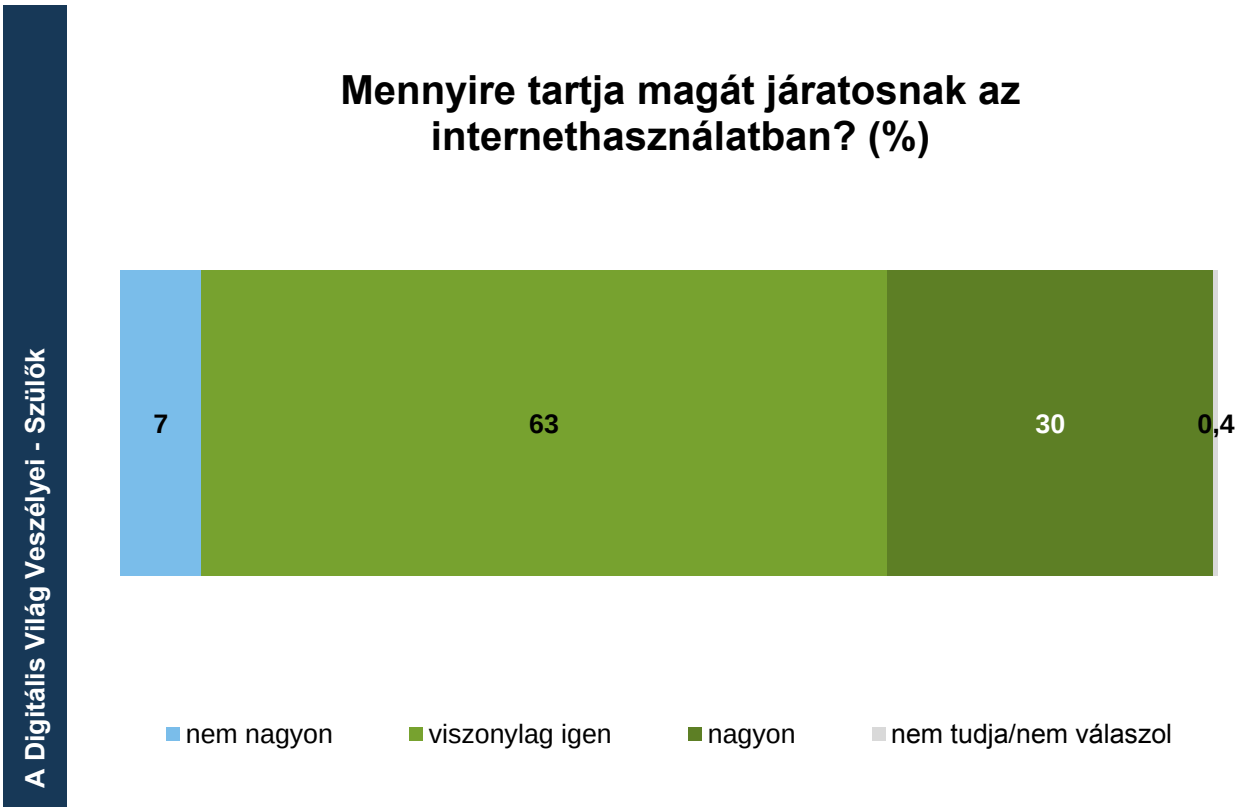

A válaszadók iskolai végzettsége és életkora erősen összefügg a kérdéssel. A diplomások 32%-a érzi úgy, hogy kifejezetten járatos az online világgal kapcsolatos ismereteket illetően, az alacsonyabb iskolai végzettségűeknek viszont csak 17%-a. A szülők életkorát tekintve még élesebb az eltérés, a 40 éven aluli szülők fele (50%) tartja magát nagyon járatosnak a témában, a 40-49 év közöttieknek a cirka harmada (31%), míg az idősebbeknek hozzávetőlegesen 1/8-uk (13%).

Rákérdeztünk arra is, hogy a válaszadók milyen célra használják a világhálót. A túlnyomó többség napi szinten levelezésre (84%), böngészésre (80%), munkához kapcsolódó tevékenységekre (78%) használja azt, ezeket követi a hírolvasás (63%), azonnali üzenetküldés (48%), egyéb információk keresése (45%) és a közösségi oldalak használata (41%). Ezen tevékenységekre jellemző, hogy ha nem is minden nap, de a túlnyomó többség heti szinten használja őket, míg információcserével, tananyagmegosztással kapcsolatos csoportokban való tevékenységet, elektronikus ügyintézést, tartalmak le-vagy feltöltését lényegesen ritkábban végzik. Fórumozni, illetve tartalmat létrehozni a válaszadók több mint fele (52%, illetve 66%) sosem szokott.

6. ábra

Ön milyen gyakran használja az internetet az alábbiakra: (%)

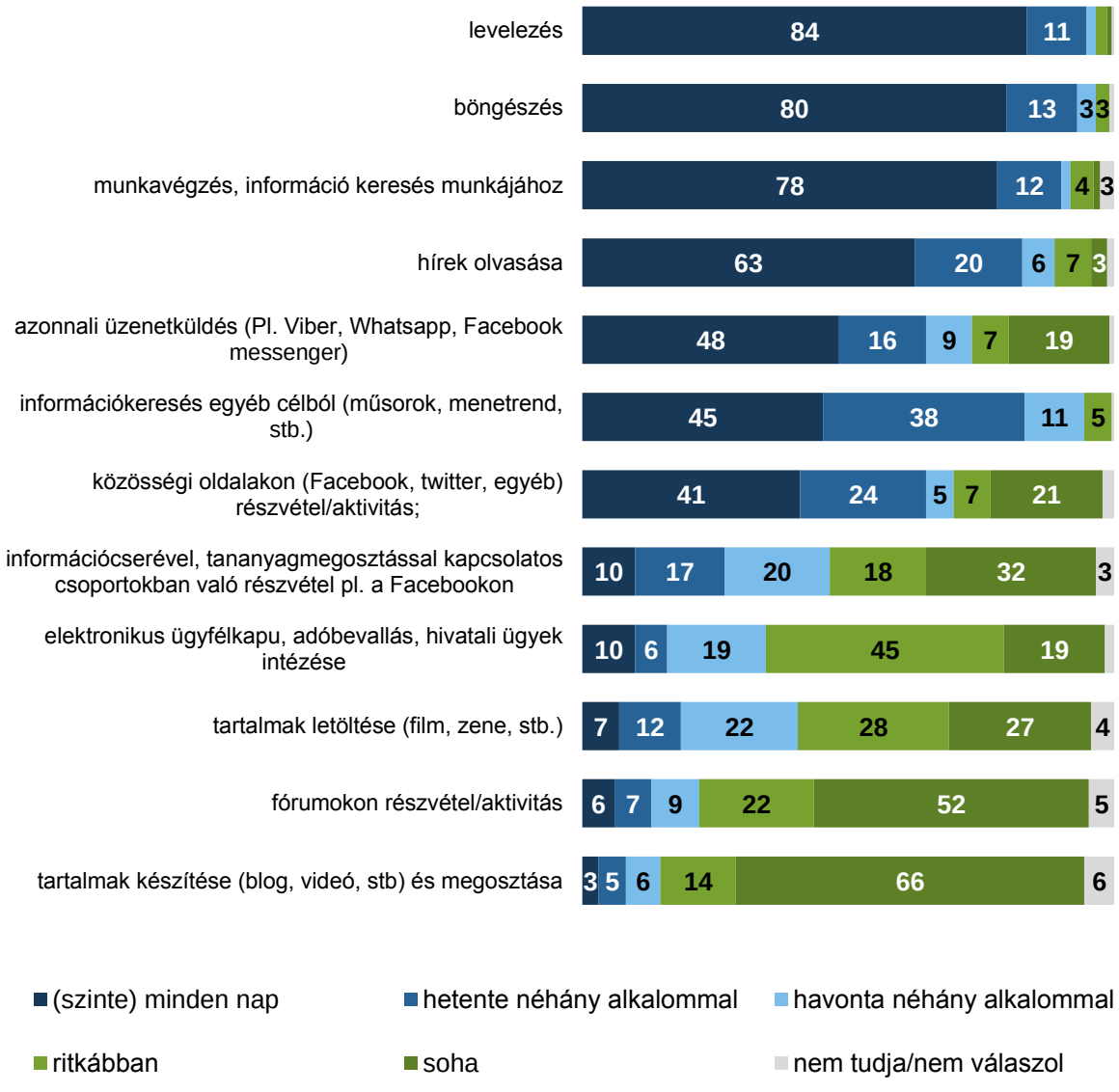

Néhány jelentősebb különbség az egyes netes tevékenységek gyakoriságával kapcsolatosan (az egyes kérdésre válaszolók körében):

- A férfiakra (édesapák) lényegesen jellemzőbb a tartalmak letöltés, mint a nőkre (édesanyák), előbbiek 39%-a, utóbbiak 15%-a szokta ezt legalább heti néhány alkalommal tenni; szintén nagy a különbség azok körében is akik ezt egyáltalán nem teszik: a férfiaknál 16%, a nőknél 31%.
- Az online tartalmak készítése is férfias tevékenység, az édesapák közel fele (49%) sosem tesz ilyet, az édesanyáknak pedig 3/4-e (75%).
- Bár nem szignifikáns a különbség, érdekességként megemlítendő a jelentős különbség az egyszülős és kétszülős családoknál a közösségi oldalak használatában. Az egyedülálló szülők 62%-a napi szinten használja ezeket, 14%-uk sosem. A nem egyedülálló szülők esetében ezek az arányok: 37% és 24%.
- Az azonnali üzenetküldő szolgáltatások használata valamivel jellemzőbb a legfeljebb érettségivel rendelkezőkre, mint a diplomásokra. Előbbieknek csupán 4%-a állította, hogy sosem használja ezeket, utóbbiaknak 23%-a.

Ezek után arra kerestük a választ, hogy a kérdezettek a médiában látottakat mennyire azonosítják a valósággal. Leggyakrabban az „inkább nem olyan” válaszok domináltak, a „teljesen olyan” válaszok csak elvétve fordultak elő, de sok esetben az „egyáltalán nem olyan” válaszok sem kaptak magas említést. Tehát a kérdezettek egyértelműen amellett tették le voksukat, hogy a média torzít, azonban sok esetben ezt a hatást nem ítélték túlságosan erősnek (kivéve a sztárok, a szerelem és a szex). Legnagyobb mértékben az iskolák (és valamennyire a lakások, tinédzserek, szülők illetve öregek) média általi ábrázolását tekintették pontosnak.

7. ábra

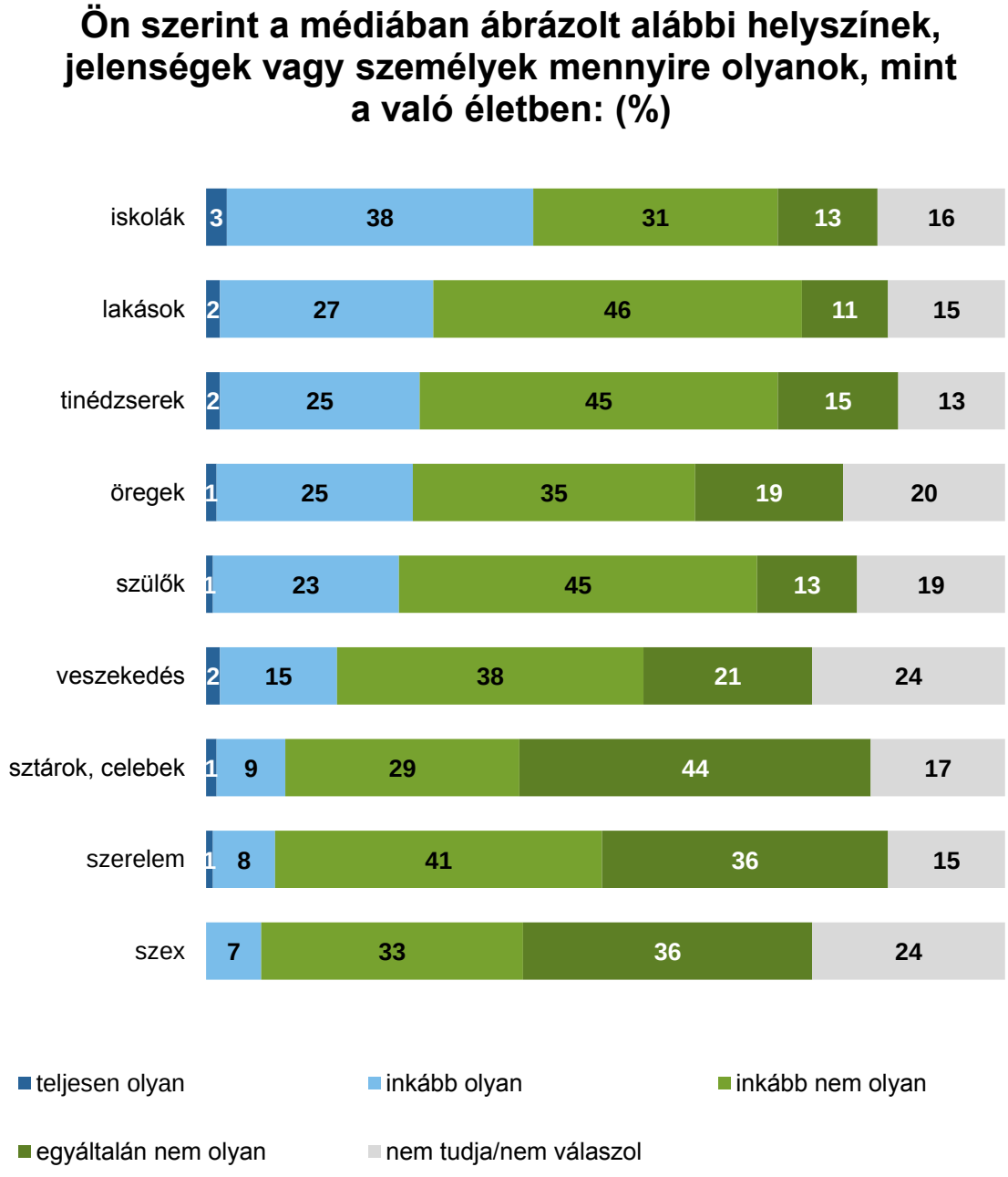

A sztárok, celebek média általi megjelenítésével kapcsolatban a magasabban iskolázottak (legjelentősebb mértékben az egyetemi diplomával rendelkezők) kritikusabbak, mint az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők. Hasonlóan a szülők médiában történő ábrázolásáról is máshogy vélekednek az egyetemi végzettségűek. Közülük –csak a kérdésre érdemben válaszolókat alapul véve - 21% válaszolta, hogy inkább olyanok, és senki sem, hogy teljesen olyanok. Az alacsonyabb végzettségű válaszadók esetében a

két válaszlehetőség együttes említése (jellemzően „inkább olyan”) közel 40%-ot tett ki. A szerelem esetében fordított a helyzet, az egyetemet végzettek érzik a legkevésbé torznak azt, amit a médiában láthatunk erről. Az iskolákról kialakult kép nem egyforma, a különböző életkorú válaszadók körében. Míg a 40 éven aluli szülőknek kevesebb, mint 1/4-e gondolja, hogy az iskolák a való életben többé-kevésbé olyanok, mint a médiában, a 40-en felülieknek viszont már valamivel több, mint fele vélekedik így.

Megkérdeztük azt is, hogy a válaszadók, vagy gyermekeik járatosabbak-e az internet használatában. A megkérdezettek negyede (25%) mondta azt, hogy ő maga, míg harmada (32%), hogy gyermeke. 42% azok aránya, akik úgy vélik, hogy van, amiben saját maguk járatosabbak, van, amiben gyermekük.

8. ábra

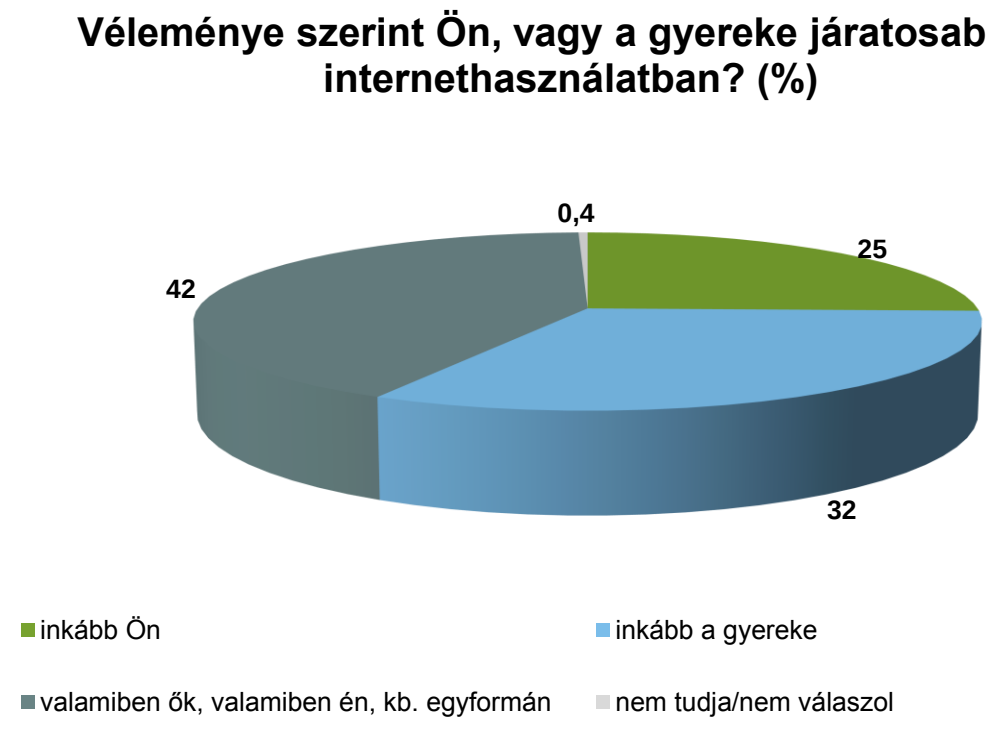

Jelentős különbségeket mértünk a szülők egyes csoportjai között:

- Az édesapák 46%-a véli úgy, hogy ő maga többet tud a témában, mint gyermeke, az édesanyáknak viszont csak 20%-uk.
- A legfeljebb érettségivel rendelkezők 15%-a saját magáról, 52%-a gyermekéről gondolja, hogy többet tud a témában. A diplomásoknál 28-28% válaszolta ezeket.

- Az életkor is meghatározó a kérdésben a 40 év alattiaknál 65% saját magát, 20% gyermekét tartja járatosabbnak, a 40-49 év közöttiek esetében ezek az arányok 23% és 30%, az 50 felettiek esetében pedig 15% és 51%.
- Jellemző az is, hogy a kisebb gyermekek (max. 12 éves) szülei magukat (saját maga 43%, gyermek 13%), a nagyobbaké (min. 13 éves) a gyermeket (saját maga 16%, gyermek 44%) tartják tájékozottabbnak az internethasználatban.

Következő kérdésünkre, miszerint szeretnék-e fejleszteni internethasználattal kapcsolatos tudásukat, a többség: 54% igennel felelt, míg 39% nemmel. (7% nem tudott, vagy nem akart a kérdésre válaszolni.)

9. ábra

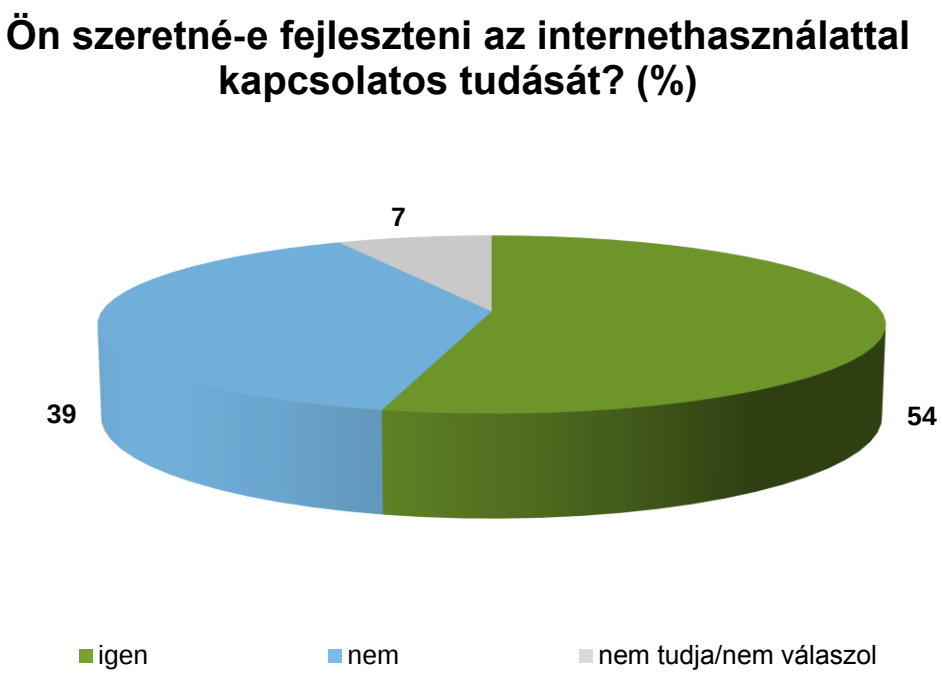

Jellemzően az édesapák szeretnék fejleszteni az internethasználattal kapcsolatos tudásukat (72% a kérdésre érdemben válaszolók körében). Bár az édesanyák közül kevesebben nyilatkoztak így (55%), de a többség esetükben is tanulna még e területről. Érdekesség, hogy az internetes készségek fejlesztésére irányuló hajlandóság nem függ össze az internethasználatban való jártassággal (sem a saját jártasság megítélését nézve, sem pedig a gyermekhez képest viszonyított jártasság esetében.)

A megkérdezettek mintegy háromnegyede hasznosnak tartja az internethasználatot az ilyen korú gyermekeknél (16% szerint nagyon hasznos, 58% szerint inkább hasznos), míg inkább ártalmasnak ötödük, azok aránya, akik szerint nagyon ártalmas mindössze 2%. (5% nem tudta, vagy nem akarta megítélni a kérdést.)

10. ábra

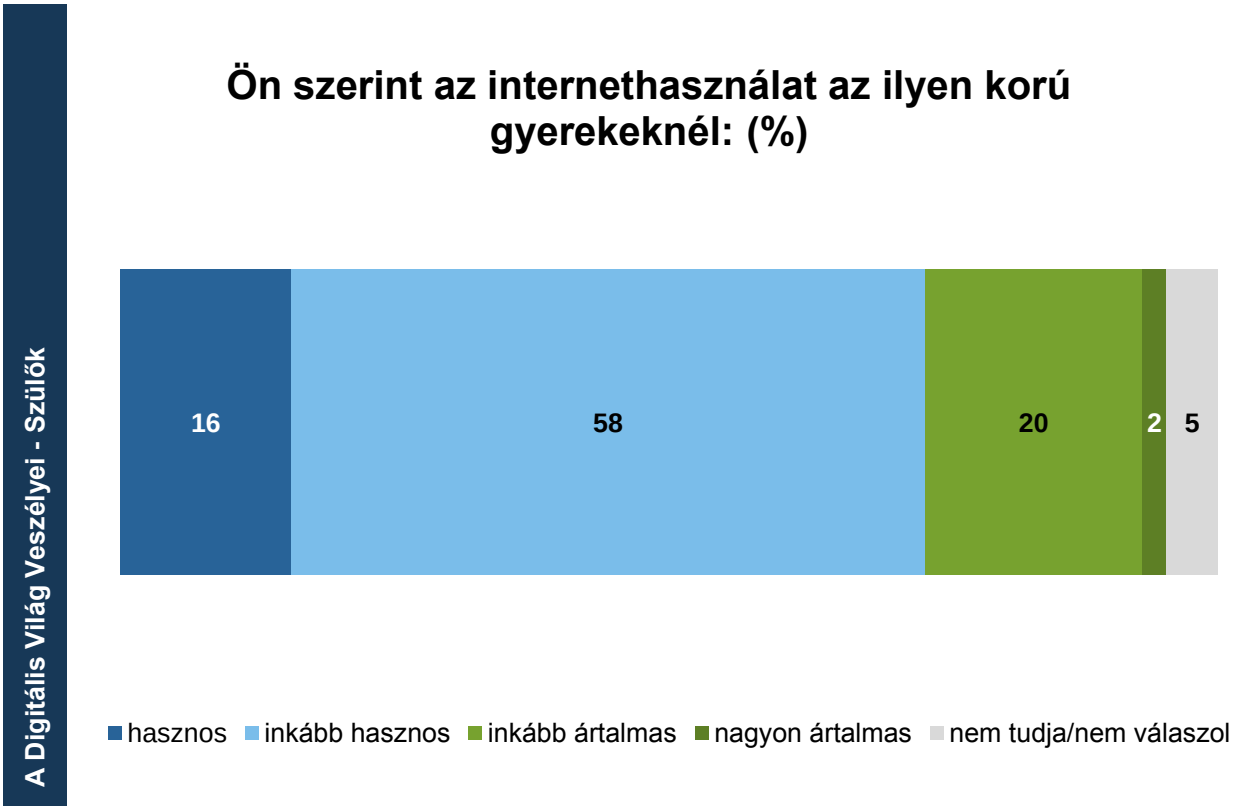

Bár nem szignifikáns a különbség, de megjegyzendő, hogy akinek fiatalabb a gyermeke, az kevésbé tartja hasznosnak a világhálót. A kérdésre érdemben válaszolók közül a legfeljebb 12 éves gyermekről nyilatkozó szülők 68%-a, az idősebb gyermekekről nyilatkozók 82%-a mondta azt, hogy hasznos vagy inkább hasznos. A szülők digitális világgal kapcsolatos tájékozottsága is összefüggésben áll a kérdésre adott válaszokkal. Minél többet tud a szülő a nethasználatról, annál inkább tartja hasznosnak ezt a médiumot, és vice versa.

A megkérdezett szülők gyermekei leginkább saját szobájukban (66%), mobileszközön bárhol (65%), és egyéb otthoni helységben (70%) használják gyakran az internetet (nagyon gyakran és gyakran válaszok együttes említése), míg iskolában, barátnál, rokonnál és internetkávézóban ez az arány és gyakoriság csökken: utóbbiban 86% egyáltalán nem csatlakozik fel a webre. Megjegyzendő, hogy az iskolában és a barátnál történő internethasználatra vonatkozóan a választ megtagadók aránya 8%, illetve 5% volt. Azaz ezen gyermekek szülei feltételezhetően nem tudják - legalábbis az internethasználatot illetően -, hogy gyermekük mit csinál az iskolában és a barátainál.

11. ábra

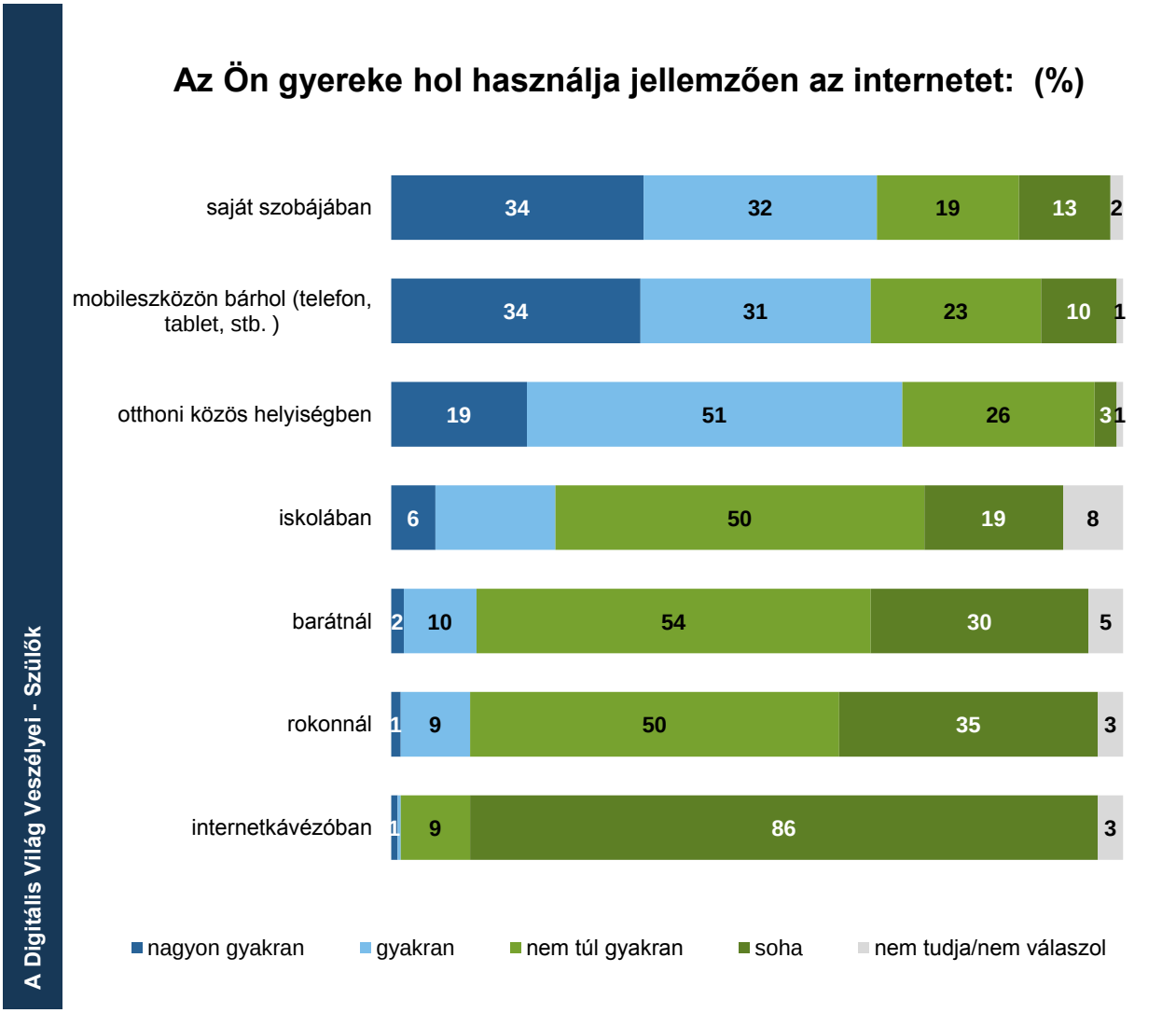

A kisebb gyermekek esetében (max. 12 évesek) kevésbé jellemző a saját szobában netezés, mint a nagyobbak (min. 13 évesek) esetében. A kisebbek közül nagyon gyakran teszi ezt 15%, soha 24%, míg a nagyobbaknál ezek az arányok: 47% és 6% (ez esetben is az arányok a kérdésre válaszolókra vonatkoznak). A mobileszközökön (bárhol) történő netezés estében a fiatalabb gyermekeknél azok, akik

nagyon gyakran teszik ezt a csoport 21%-át alkotják, míg 18% egyáltalán nem netezik ilyen módon. Az idősebb gyermekek estében 42% és 6% ez az arány. Hasonlóképpen az iskolai nethasználat is kevésbé jellemző a fiatalabbakra és bár nem szignifikáns a különbség ugyanez érvényes az internetkávézóra és a barátokra is.

A megkérdezettek ötöde számolt be arról, hogy nagyon gyakran vagy gyakran előfordul gyermekével, hogy alig lehet kicsalni szobájából, mert internetezik, tízből négy gyerekkel viszont ilyen sosem történik. Családi program szervezésében ez a szülők 11%-át akadályozza nagyon gyakran vagy gyakran, hogy csemetéje inkább netezne, továbbá a kérdezettek gyermekeinek 15%-a rendszeresen (nagyon gyakran vagy gyakran) szokott enni internetezés közben.

12. ábra

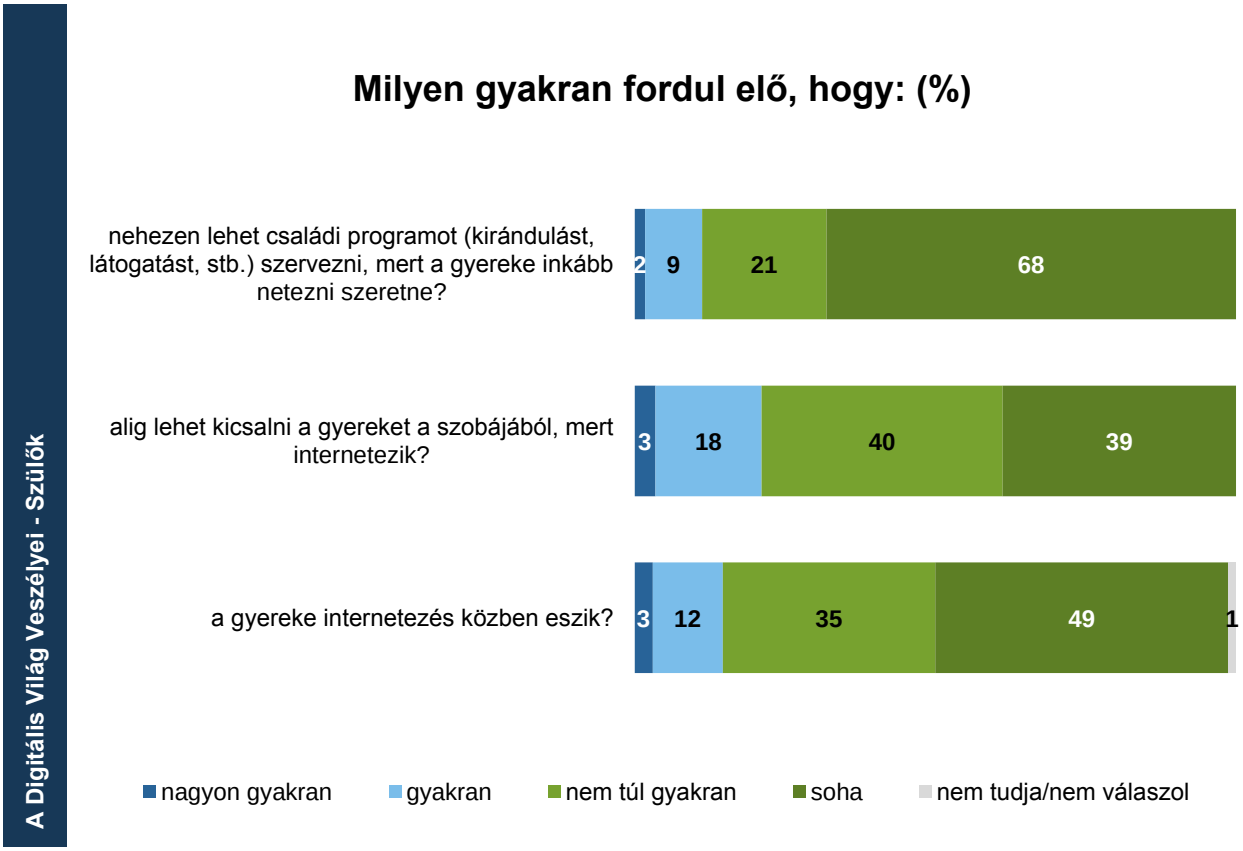

A családi programokat illetően nincs különbség a kisebb és nagyobb gyermekek között, ugyanakkor az, hogy a gyermek nem akar kimenni a szobájából az online tevékenységei miatt, illetve hogy eközben eszik, az a nagyobbakra (13+ évesek) valamivel jellemzőbb. Az előbbi sosem fordult elő a legfeljebb 12 évesek 48%-ával, az idősebbeknek 33%-ával; az étkezést illetően ezek az arányok sorban 64% és 41%.

A következőkben arra voltunk kíváncsiak, hogy a szülők milyen attitűddel közelítenek a világhálóhoz a szülő-gyermek viszony vonatkozásában. Tízből hat szülő (62%) általában tudja, mit csinál gyermeke az interneten, 53% gyakran beszélget is erről vele, míg rendszeresen 48% szabályozza, hogy mennyit és 41%, hogy hogyan használhatja azt. Az, hogy rendszeresen bátorítja gyermekét az önálló internethasználatra és hogy maga is ajánl neki oldalakat csak a válaszadók kb. negyedére jellemző, illetve ötödükre, hogy gyermekével közösen használja a webet.

13. ábra

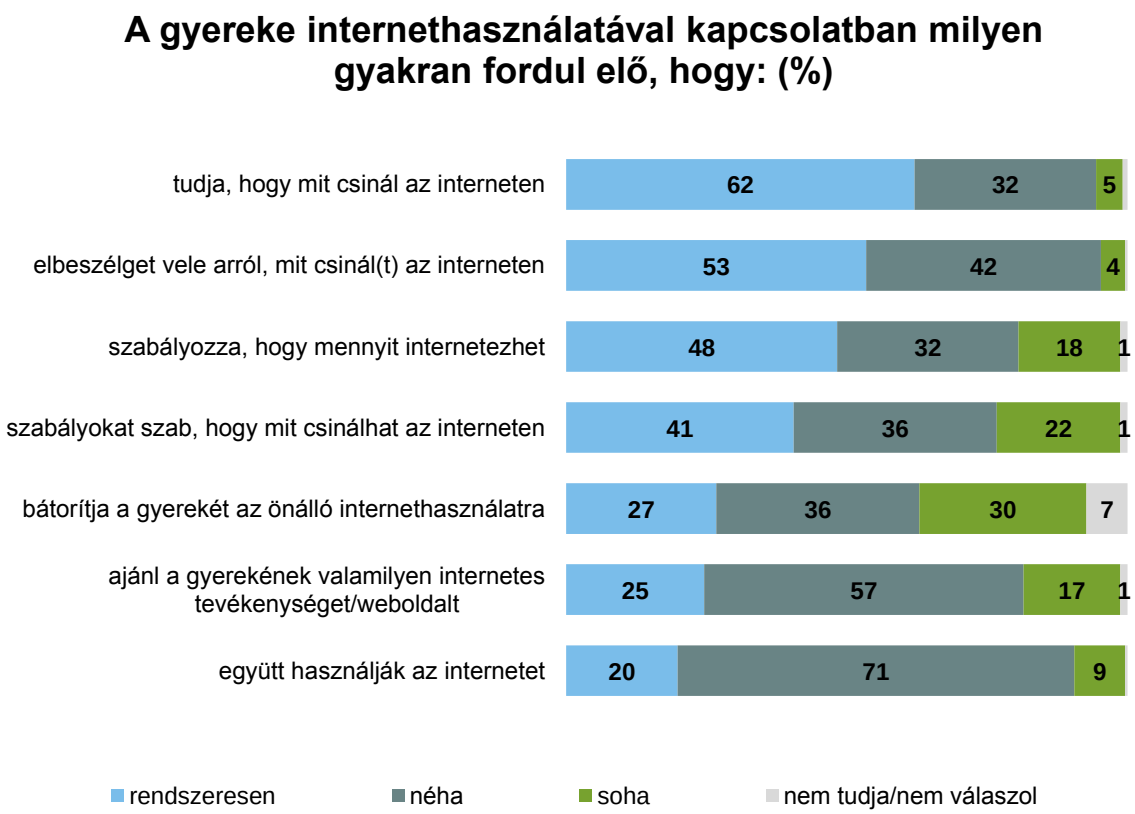

A megoszlások alapján – ugyanakkor nem szignifikánsak a különbségek - a diplomásokra jellemzőbb, hogy bátorítják csemetéjüket az önálló internethasználatra, a diplomásokon belül az egyetemet végzettek pedig lényegesen gyakrabban teszik ezt. Azzal kapcsolatban, hogy a szülő ajánl-e a gyerekének valamilyen internetes tevékenységet/weboldalt, már szignifikánsak a különbségek. A tendencia hasonló, a diplomásokra ez jellemzőbb, és ezen belül is az egyetemet végzettek lényegesen gyakrabban tesznek így. Természetesen a gyermekek kora is meghatározó ezeknél a tevékenységeknél. A legfeljebb 12 évesek esetében jellemzőbb az internet együttes használata és a szabályozás is (mennyit, mit). Ugyanígy meghatározó a szülő jártassága az online világ területén. Minél nagyobb tudással rendelkezik valaki e

téren annál valószínűbb, hogy a gyermekkel együtt használja a netet, hogy tudja, hogy csemetéje mit csinál a világhálón, hogy bátorítja a gyerekét az önálló internethasználatra (nem szignifikáns) és hogy, ajánl csemetéjének valamilyen internetes tevékenységet vagy weboldalt.

A túlnyomó többség szabadon engedi gyermekének, hogy online videoklipet nézzen (84%), e-mailezzen (83%) és azonnali üzenetet küldjön (82%), de a szülők 6/10-e (59%) a zene és film letöltést sem korlátozza. A közösségi oldalak használatánál már erősebb a kontroll, azok aránya, akik egyáltalán nem szabályozzák ezt: 43%, az internetes játékok használatánál 30%, a fénykép, videó megosztásnál pedig 28%. A megkérdezett anyák és apák a személyes információk megadását és az online vásárlást illetően lépnek fel a leghatározottabban. Közel 3/4-ük (sorban 75% illetve 72%) nyilatkozott úgy, hogy gyermeküknek ezt egyáltalán nem engedi meg. (Ahogy az várható volt, az eredmények azt tükrözik, hogy a kisebb gyermekeknek esetében jellemzően szigorúbbak a szülők, mint a nagyobbak esetében.)

14. ábra

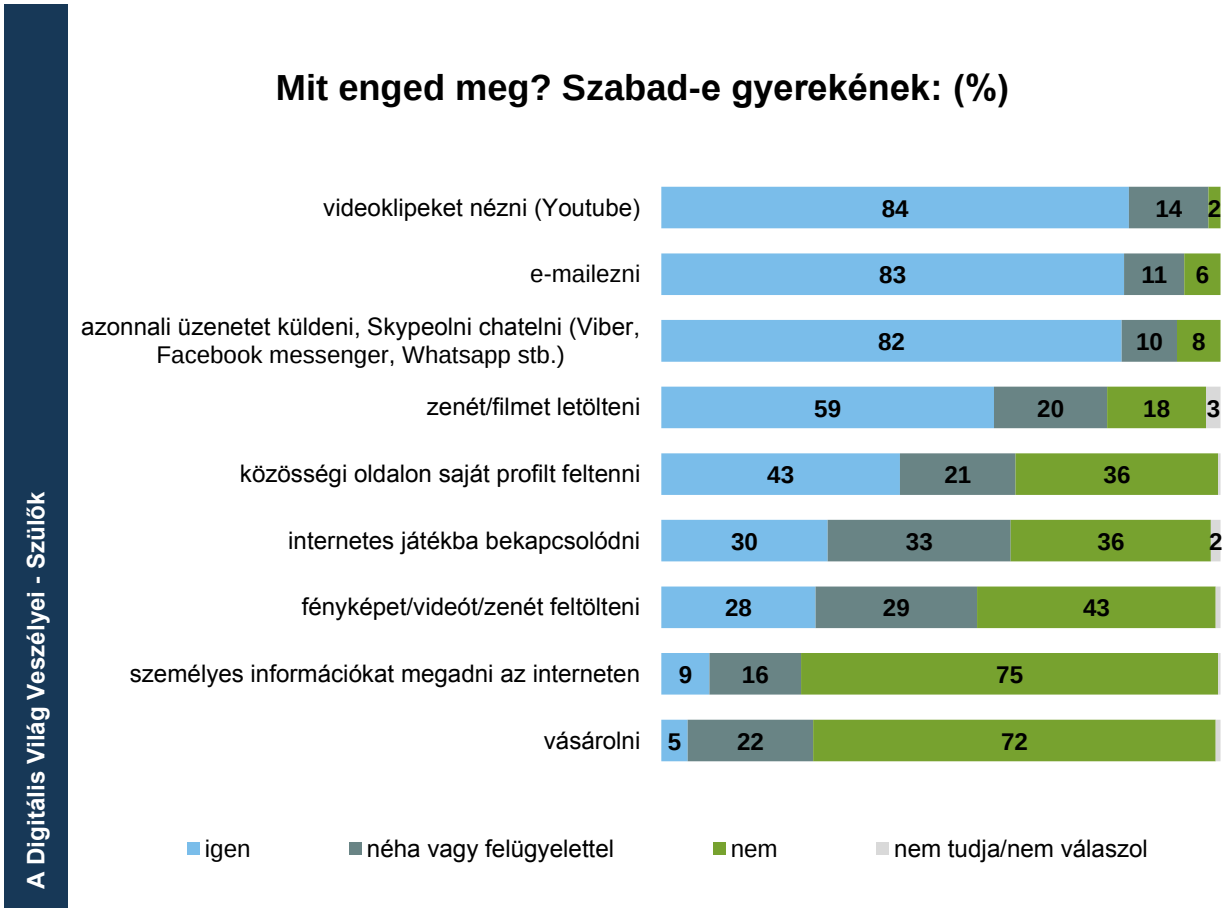

A szülői mediáció egyes aspektusaira vonatkoztak a következő kérdések is. Az interjúalanyok hat tizede (61%) állította, hogy rendszeresen beszélget gyermekével az internetes etikáról, 55% gyakran fordít arra időt, hogy felkészítse csemetéjét arra, hogy mit tegyen nyugtalanító tartalommal való találkozáskor, és 53%-ra jellemző, hogy sűrűn látja el őt tanácsokkal a világháló biztonságos használatára vonatkozóan. Minden második kérdezett (49%) gyakran magyarázza el azt is, hogy egyes weboldalak miért jók vagy rosszak, ennél valamivel kisebb azok aránya (42%), akik rendszeresen segítenek gyermeküknek, ha azok nyugtalanító tartalommal találkoznak. Az internet használatában, keresésben már csak az alkalmi segítség dominál (38% teszi rendszeresen, 54% néha). A szűrőprogramok beállításában ritkán nyújtanak segítő kezet a szülők, 44% sosem tesz ilyet, 26% néha és mindössze 20% rendszeresen. Ez esetben viszonylag magas volt (9%) azok aránya, akik nem válaszoltak érdemben a kérdésre. Érdemes azt is megjegyezni, hogy a szülők egyötöde nem kívánt válaszolni arra a kérdésre, hogy segít-e gyermekének, amikor az nyugtalanító tartalommal találkozik, ennek okai közt szerepelhet az is, hogy a gyermek nem találkozik ilyennel, vagy legalábbis a szülő nem tud róla, de akár az is, hogy a szülő nem tud ebben segíteni és ezt kellemetlennek érzi, nem vallja be.

15. ábra

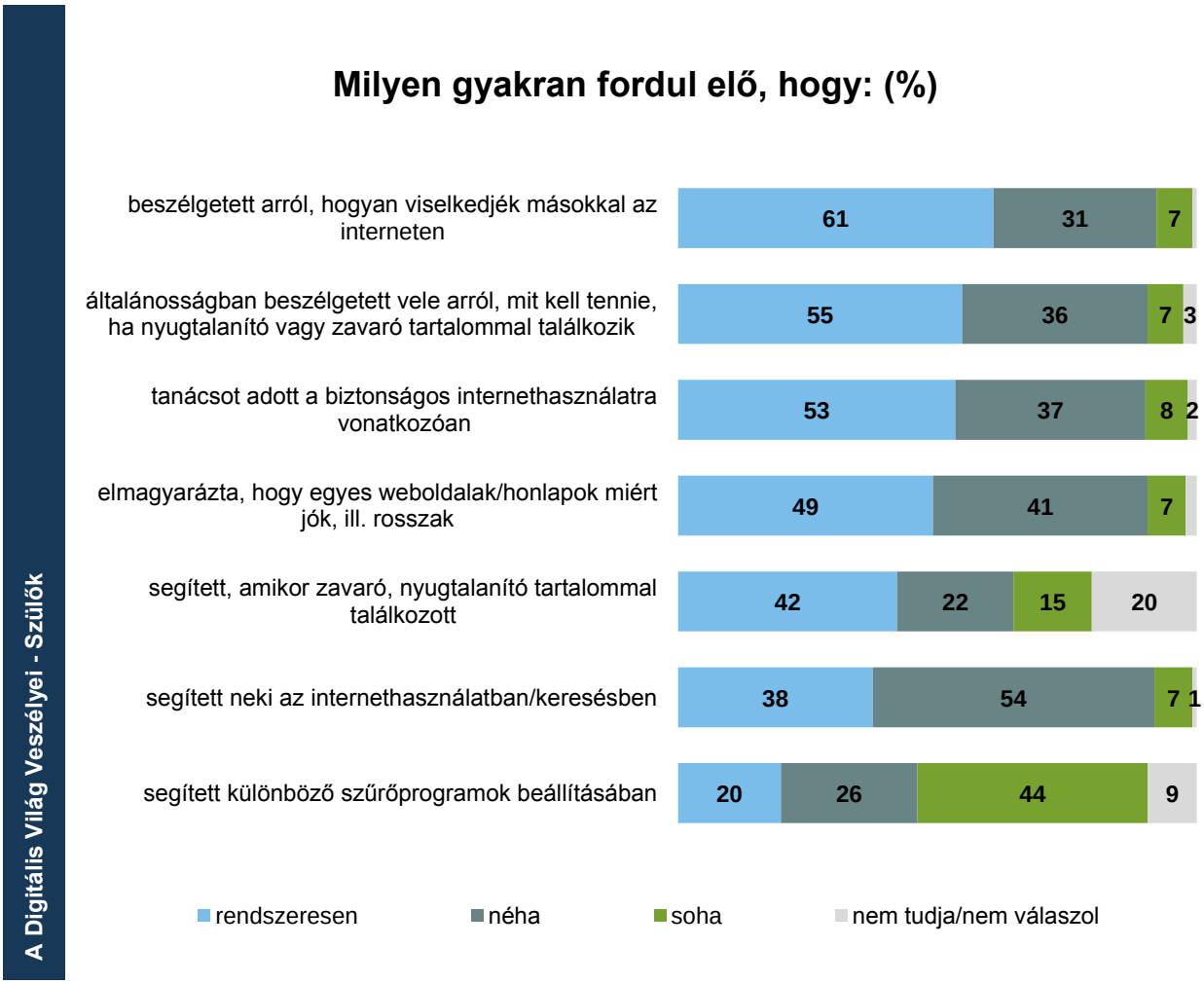

Az, hogy általánosságban beszélgetett gyermekével arról, mit kell tennie, ha nyugtalanító vagy zavaró tartalommal találkozik, jellemzőbb az édesanyákra, közülük tízből hatan teszik ezt rendszeresen, tíz apuka közül viszont csak négy. Általában jellemző ezekre a tevékenységekre, hogy azok a válaszadók, akik jártasabbnak érzik magukat a digitális világban, gyakrabban válaszolták, hogy rendszeresen foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel, illetve segítenek ezekben gyermeküknek.

A szülők többsége csak alkalmanként ellenőrzi gyermeke közösségi profilját, az általa látogatott honlapokat; üzeneteiket, elektronikus leveleiket pedig jellemzően nem szokták. A kérdésre érdemben válaszolók 31%-a sosem ellenőrzi csemetéje közösségi oldal profilját, 34% pedig sosem szokta gyermekeinek ezen az oldalakon lévő barátait, kapcsolatait vizslatni. A gyermek által látogatott honlapokat 28% egyáltalán ellenőrzi, de a többség, 53% néha fordít erre figyelmet. A legkevésbé a levelek, üzenetek kontrollja jellemző a szülőkre, 6/10-ük (59%) sosem tesz ilyet.

16. ábra

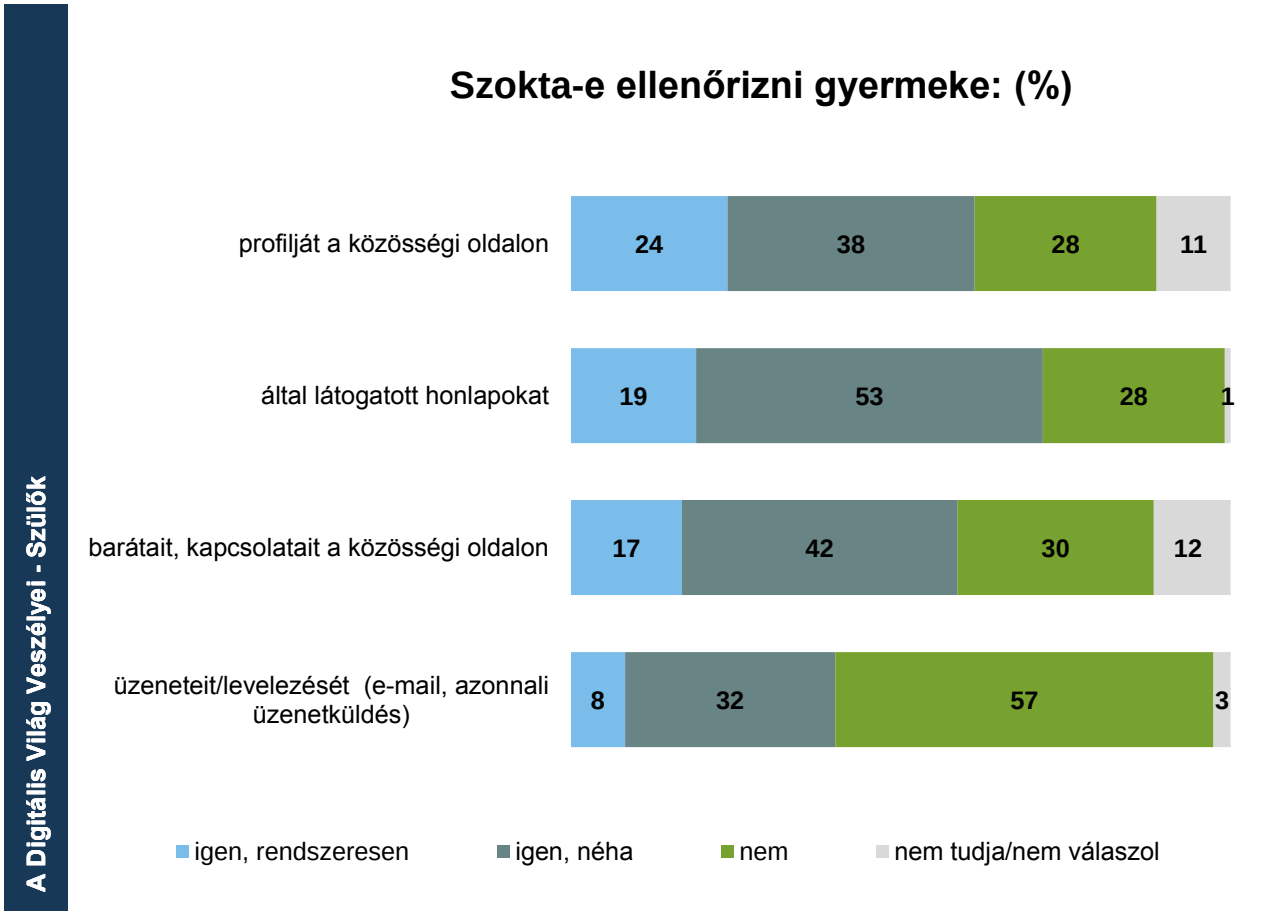

Az esetek többségéről elmondható, hogy az anyák, és az alacsonyabban iskolázottak ellenőrzik szigorúbban (nagyobb gyakorisággal) gyermekeiket.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a szülők gondoskodnak-e gyermekük etikai-erkölcsi védelmén túl a számítógép szoftveres védelméről is. A válaszadók 83%-a állította, hogy a gyermeke által használt computeren van spam-és vírusszűrő, 41%, hogy van olyan program, mely rögzíti, hogy gyermeke milyen oldalakat látogat, továbbá 31%, hogy van olyan program is rajta, amely bizonyos oldalak letöltését gátolja. Megjegyzendő, hogy ezeknél a kérdéseknél viszonylag magas volt azok aránya, akik nem tudtak/akartak érdemben válaszolni a kérdésre (9-15%).

17. ábra

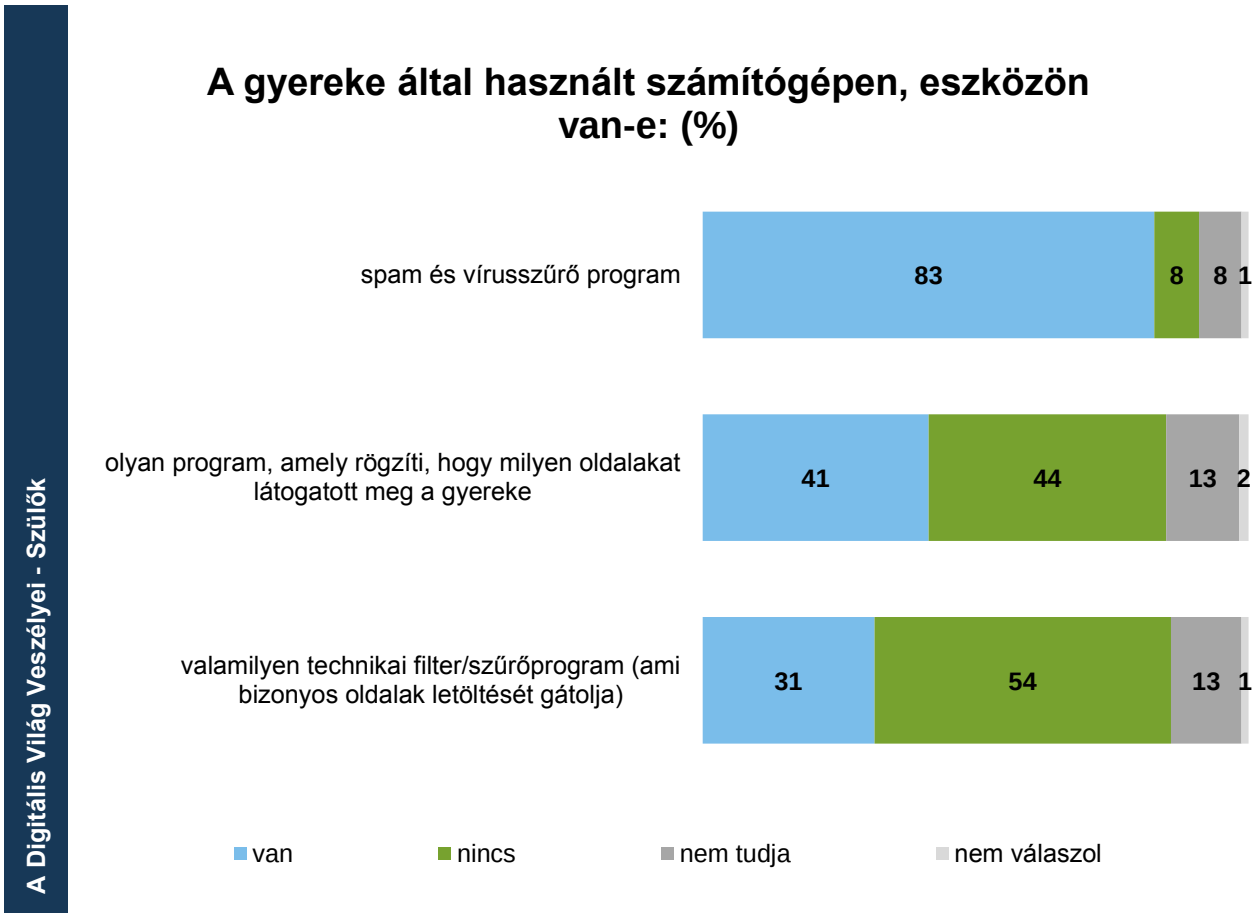

Az interjúalanyok szerint csupán gyermekeik 24%-ával fordult elő, hogy olyan tartalommal találkozott, amelyről úgy érezte, hogy nem kellett volna látnia, 22%-ukat érte valamilyen negatív hatás, 19%-ukat zaklatta fel valami, 4%-ukat zaklatták, 2%-uk kapott szexuális tartalmú ajánlatot vagy üzenetet. Egyetlen egy olyan szülő volt, aki arról számolt be, hogy csemetéjét az internethasználat során megfenyegették.

18. ábra

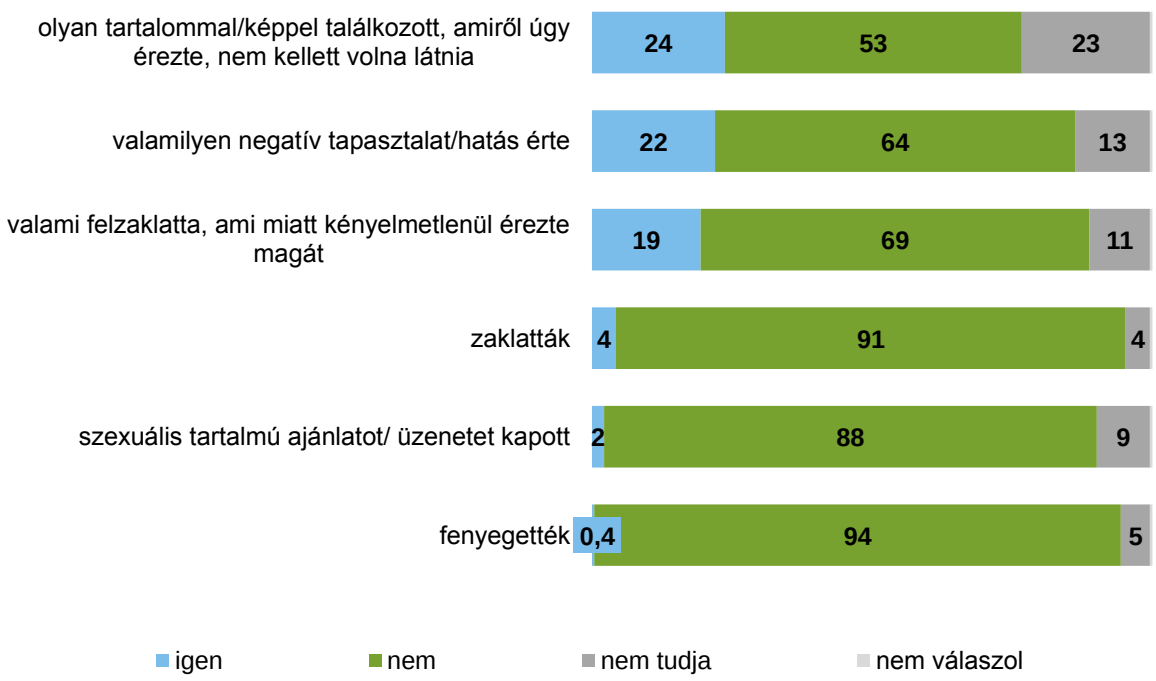

Ezen negatív hatások – nem szignifikáns mértékben ugyan - a 13 éves vagy idősebb gyerekek körében rendre magasabb arányban jelentkeztek.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy ilyen helyzetekben a szülők képesek-e segítséget nyújtani gyermeküknek. A válaszadók közel háromnegyede (73%) úgy véli megfelelően helyt tud állni ilyen helyzetbe, 8% érzi úgy, hogy csak néha tud, míg 2% vállalta, hogy többnyire nem tud adekvát segítséget nyújtani ilyenkor. A megkérdezettek 17 %-a nem kívánt válaszolni erre a kérdésre, ami összefüggésben áll azzal, hogy sok szülő úgy véli, gyermekét nem érik ilyen hatások az online felületeken, ugyanakkor az sem kizárható, hogy vannak olyanok, akik nem szívesen vallják be, hogy nem tudnak megfelelő módon segíteni egy ilyen helyzetben.

19. ábra

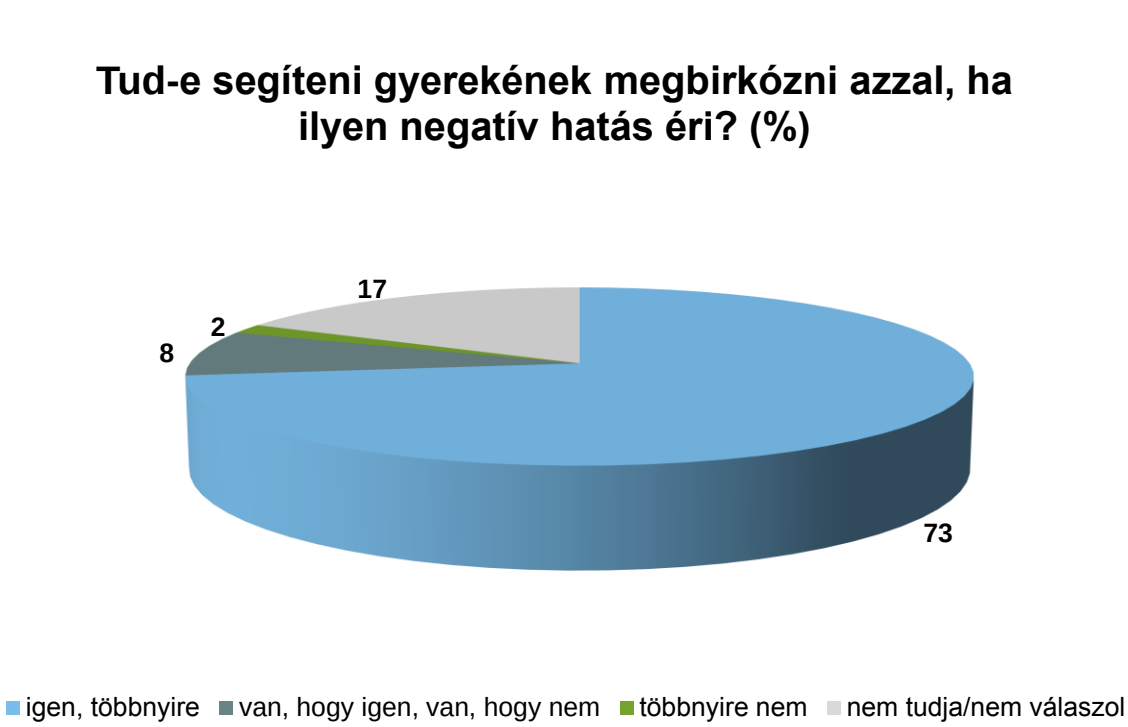

Az édesanyák nagyobb arányban érzik úgy, hogy tudnak segíteni ilyen helyzetben. Az édesapák közül többen vallották be (1% vs. 4%), hogy ilyen esetben nem tudnak helytállni, és kétszer annyian vannak köztük (14% vs. 29%), akik nem válaszoltak érdemben a kérdésre. Megjegyzendő, hogy azok között, akik nem tudtak vagy akartak a kérdésre válaszolni felülreprezentáltak a diplomások (20%-uk nyilatkozott így, a maximum érettségivel rendelkezőknek 7%-a.)

Azt is vizsgáltuk tudják-e a szülők, hogy hova fordulhatnak segítségért ilyen helyzetekben. 60%-uk válaszolta azt, hogy többnyire, 16% mondta, hogy van, hogy igen, van, hogy nem, 11% pedig, hogy többnyire nem. Ezúttal is viszonylag sokan (13%) tartózkodtak érdemi válaszadástól.

20. ábra

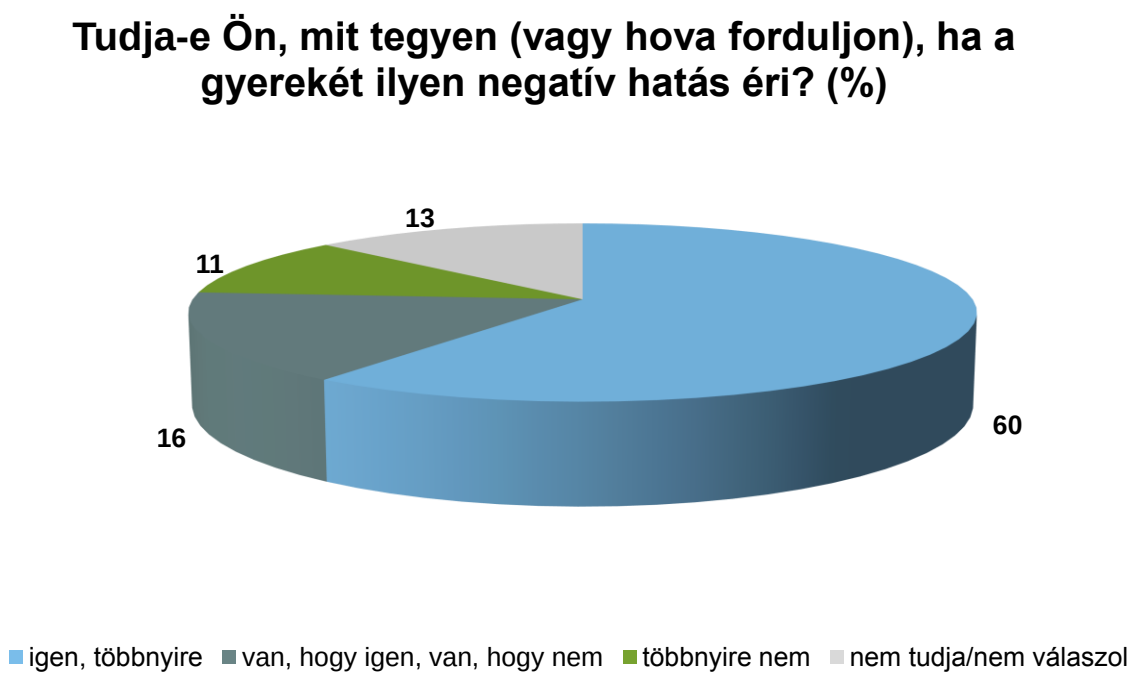

Azt is szerettük volna megtudni, hogy a szülőknek van-e tudomása olyan esetekről, amikor gyermekük az elmúlt egy évben valamilyen kellemetlen, vagy rizikós helyzetbe került, vagy éppen szexuális vagy erőszakos tartalommal találkozott a neten. Meglehetősen kevés azok aránya, akiknek tudomása van arról, hogy gyermekük ilyesmit élt volna át, a magabiztos többség mindegyik esetben azt állítja, hogy ez az ő lányával vagy fiával nem fordult elő. Ugyanakkor kimagasló a „nem tudja” válaszok aránya is: 25% nem tudja, hogy gyermeke látott-e szexuális tartalmú képet, 20%, hogy látott-e agresszív/erőszakos tartalmat, 17%, hogy gyermekét szándékosan kihagyták-e valamiből, és 13%, hogy gyermeke kapott-e szexuális tartalmú üzenetet.

21. ábra

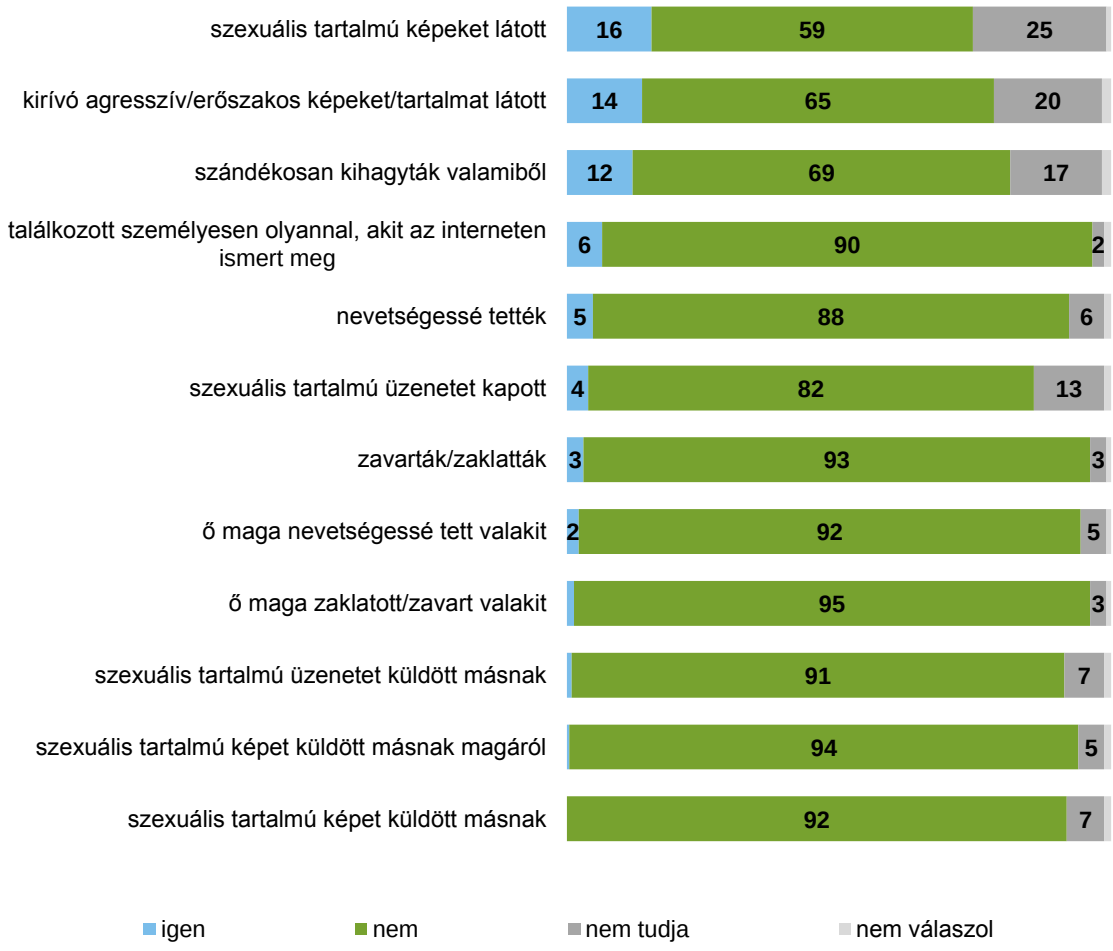

A kérdések többségében a nagyobb gyermek szülei rendre magasabb arányban (a különbség nem igazolható statisztikailag) válaszoltak igennel és „nem tudom”-mal, kivéve annál a kérdésnél, hogy előfordult-e, hogy gyermekét szándékosan kihagyták valamiből (10% vs. 16%).

Érdekesség, hogy az egyszülős családok esetében a kérdezettek 16%-a nyilatkozott úgy, hogy gyermekével előfordult, hogy találkozott személyesen olyannal, akit az interneten ismert meg. Ez az arány a kétszülős családok esetében 4% (szignifikáns különbség).

Azt is megkérdeztük a válaszadóktól, hogy volt-e már vírusos a számítógépük, hogy gyermekükkel előfordult-e már valamilyen online visszaélés, illetve küldött-e magáról szexuális tartalmú képet másról vagy magáról. A vírusos számítógépen kívül egyik általunk vizsgált szituáció sem fordult elő szinte egyetlen kérdezettek gyermekével sem (max. 2% válaszolt igennel egyes esetekben) - vagy legalábbis nem tudnak róla.

22. ábra

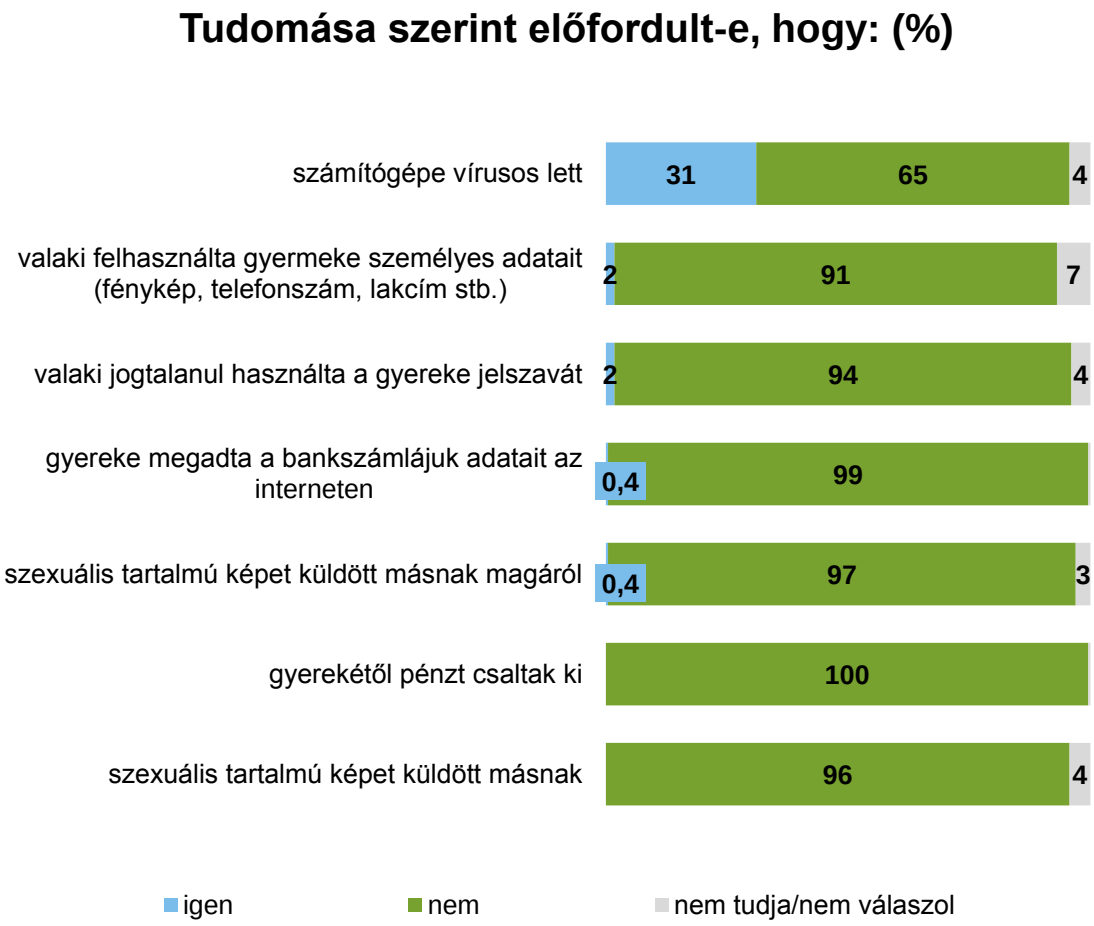
Tudomása szerint előfordult-e, hogy: (%)
számítógépe vírusos lett
31
65
4
valaki felhasználta gyermeke személyes adatait (fénykép, telefonszám, lakcím stb.)
2
91
7
valaki jogtalanul használta a gyereke jelszavát
2
94
4
gyereke megadta a bankszámlájuk adatait az interneten
0,4
99
szexuális tartalmú képet küldött másnak magáról
0,4
97
3
gyerekétől pénzt csaltak ki
100
szexuális tartalmú képet küldött másnak
96
4
igen
nem
nem tudja/nem válaszol

Arra a kérdésre, hogy tudomásuk szerint a gyereke iskolájában az órákon foglalkoznak-e a biztonságos internethasználattal, a szülők közel azonos arányban válaszolták, hogy igen, megfelelő mértékben (23%), hogy igen, de nem eléggé (28%), hogy nem foglalkoznak (24%), és hasonló azok aránya is (25%), akik nem tudtak érdemben válaszolni a kérdésre.

23. ábra

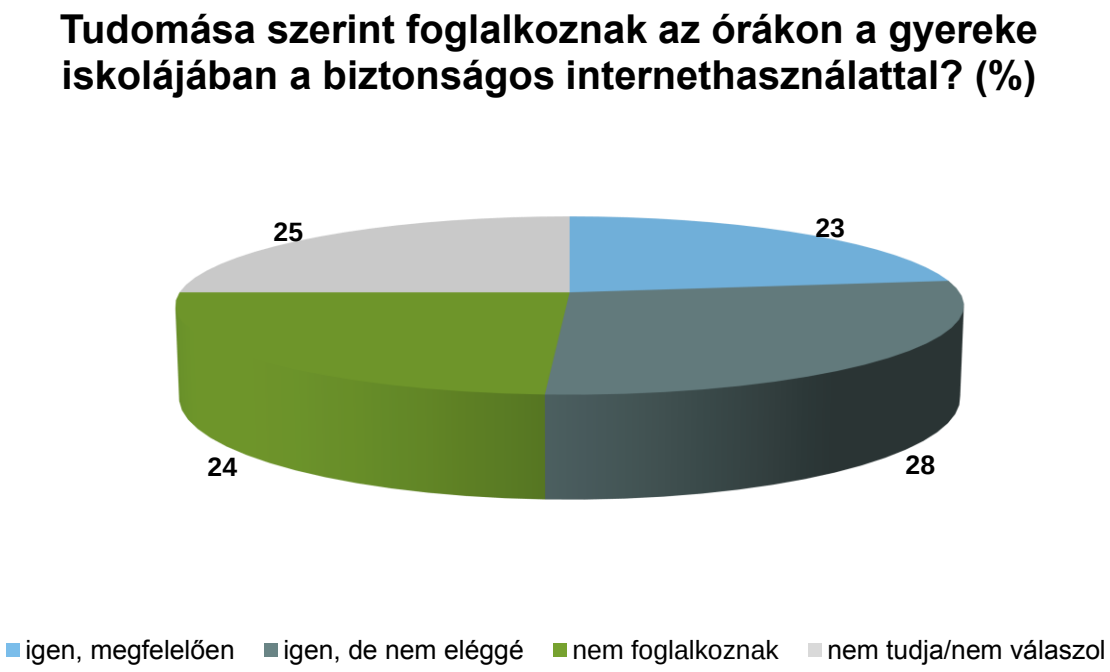

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a gyermekek osztályának vannak-e különböző Facebook csoportjaik, és azoknak tagjai-e tanárok, illetve szülők. Olyan csoportról, amelynek csak diákok tagjai a szülők felének (52%) van tudomása. Diákok és tanárok részvételével működő csoportról 23% tud. Az osztály által külön alkalmakra szerveződő Facebook eseményekről a szülők 21%-a értesült, de itt a legmagasabb azok aránya, akik nem biztosak benne, hogy volt-e ilyenre példa. A kérdezettek 15%-a számolt be arról, hogy létezik olyan csoport, aminek csak a szülők tagjai, és mindössze 6% tud olyan csoportról, melynek a szülők, tanárok és diákok is tagjai. Csak diákok és szülők által alkotott csoportja mindössze az érintettek 4%-ának van.

24. ábra

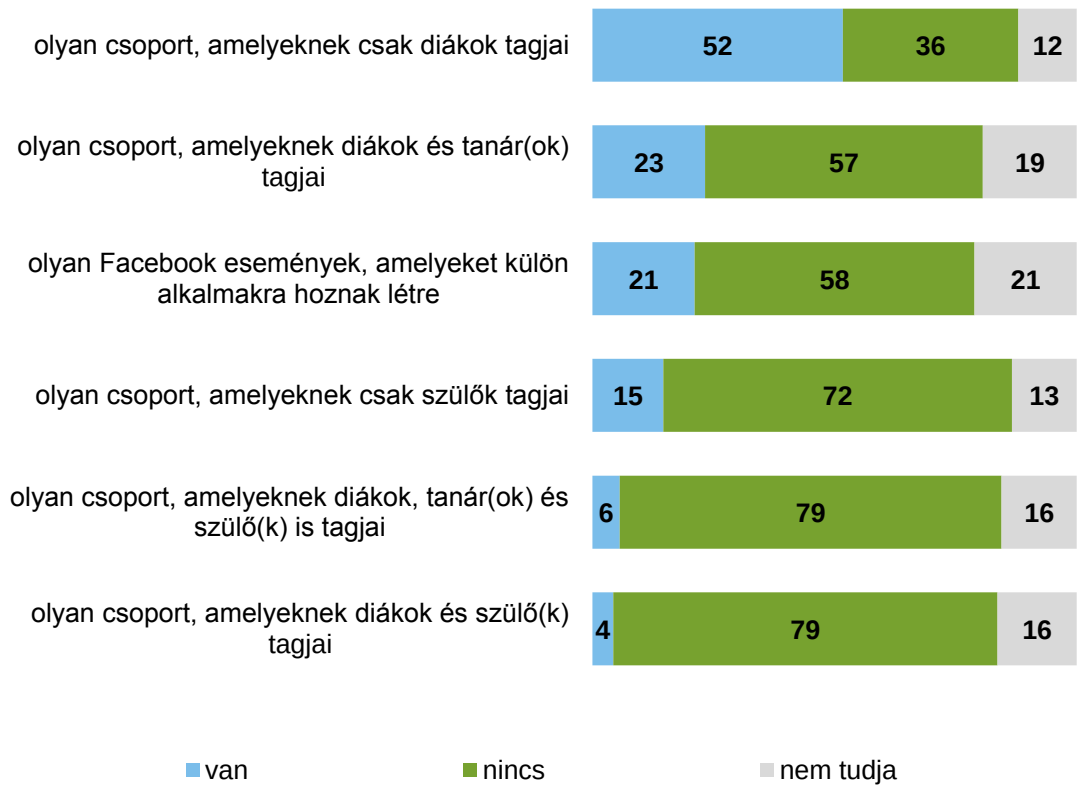

Azt is megkérdeztük, hogy maguk a szülők, honnan tájékozódnak a biztonságos internethasználatról, illetve milyen gyakran teszik ezt. E kérdésben vezetnek az országos médiumok, az internet-biztonsági információs honlapok, illetve a család és barátok gyerekei, ahonnan az interjúalanyok 22 %-a tájékozódik

gyakran. Ebben a kérdésben egyáltalán nem informálódik kormányzati/önkormányzati intézményektől, a gyerekek iskolájától és alapítványoktól, gyermekvédelmi intézményektől a szülők 6/10-e (57%-59%).

25. ábra

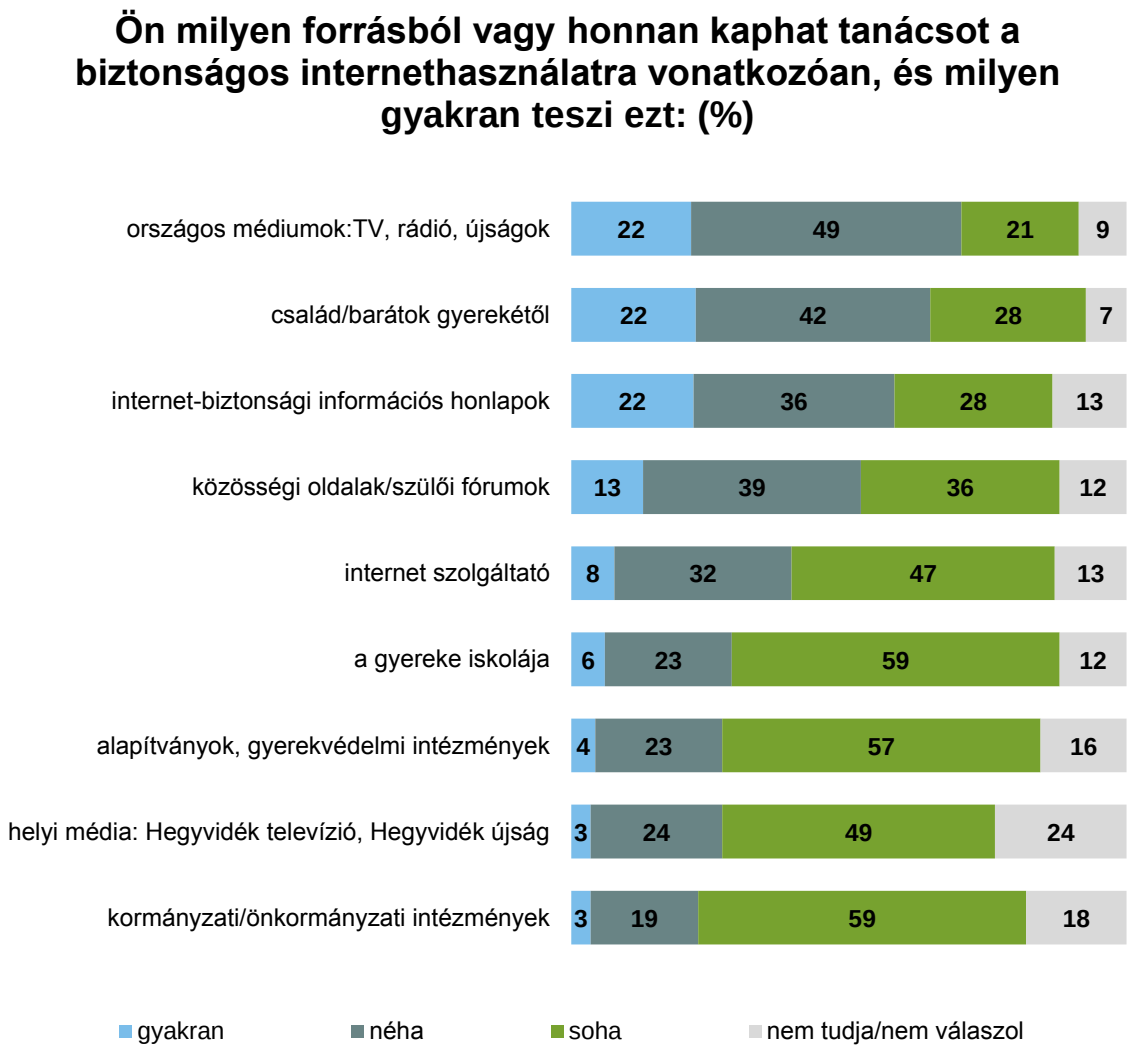

Legvégül pedig arra kerestük a választ, hogy a válaszadók honnan informálódnának szívesen a biztonságos internethasználatot illetően. Itt a legtöbb válaszadó az internetszolgáltatóját (66%), az internet-biztonsági vagy egyéb információs honlapokat (64%), a gyermeke iskoláját (63%) és az országos médiumokat (60%) említette. Két esetben haladta meg azok aránya, akik e téren nem preferálják az adott forrást, azokét, akik preferálják: helyi média - Hegyvidék televízió, Hegyvidék újság (nem 42%, igen 41%), valamint a kormányzati/önkormányzati intézmények újság (nem 47%, igen 38%). Ugyanakkor ez az

a két eset, amikor a legtöbb megkérdezett nem nyilvánított határozott véleményt (17%, illetve 16% nem tudott vagy akart válaszolni).

26. ábra

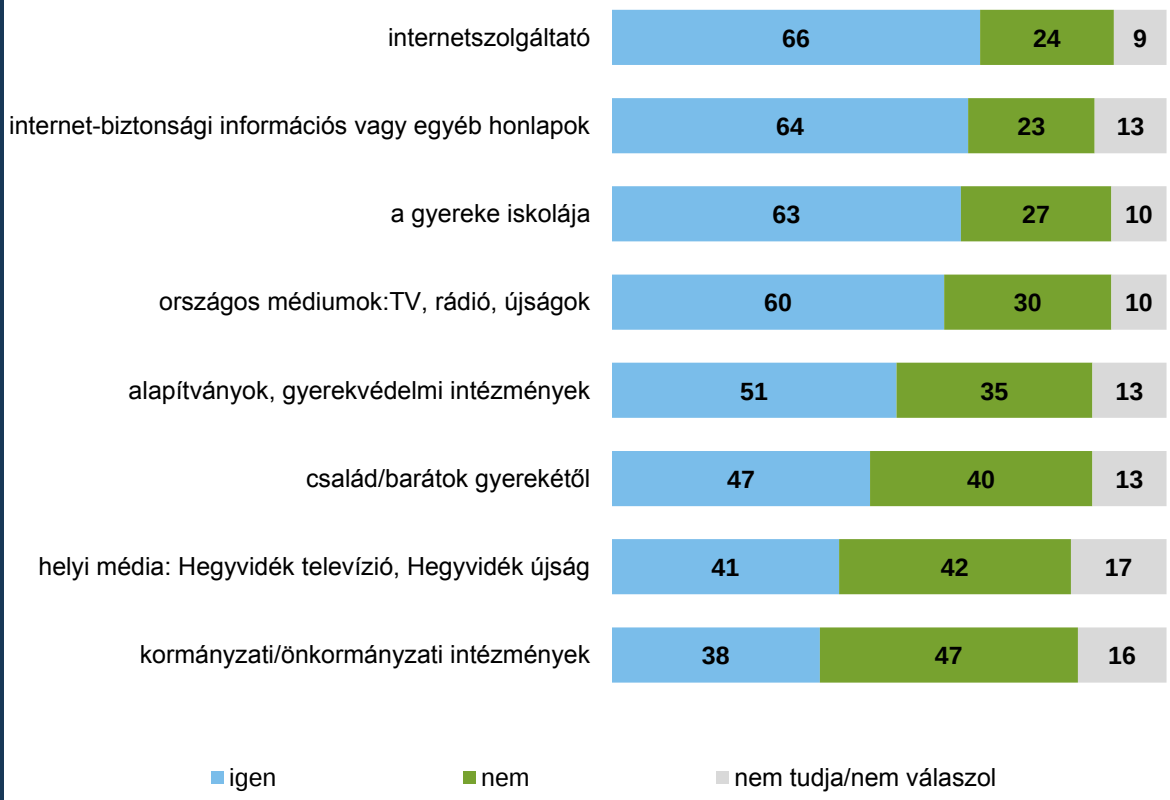

Szegmentáció

A válaszadók 3 csoportját különböztettük meg az internethasználat és 4 csoportját a szülői mediáció alapján. A megkérdezettek 1/10-e (10%) keveset használja az internetet, jellemzően nem járatosak a témában, gyakran gyermekük jobban ért hozzá. A szülők fele (50%) átlagos felhasználó, míg tízből négyen gyakorlott nethasználónak minősülnek. Ők rendszerint sokat, sokféle módon, sokféle célra használják az internetet, jellemzően járatosnak érzik magukat-e területen és gyakran gondolják, hogy gyermeküknél is jobban értenek hozzá.

27. ábra

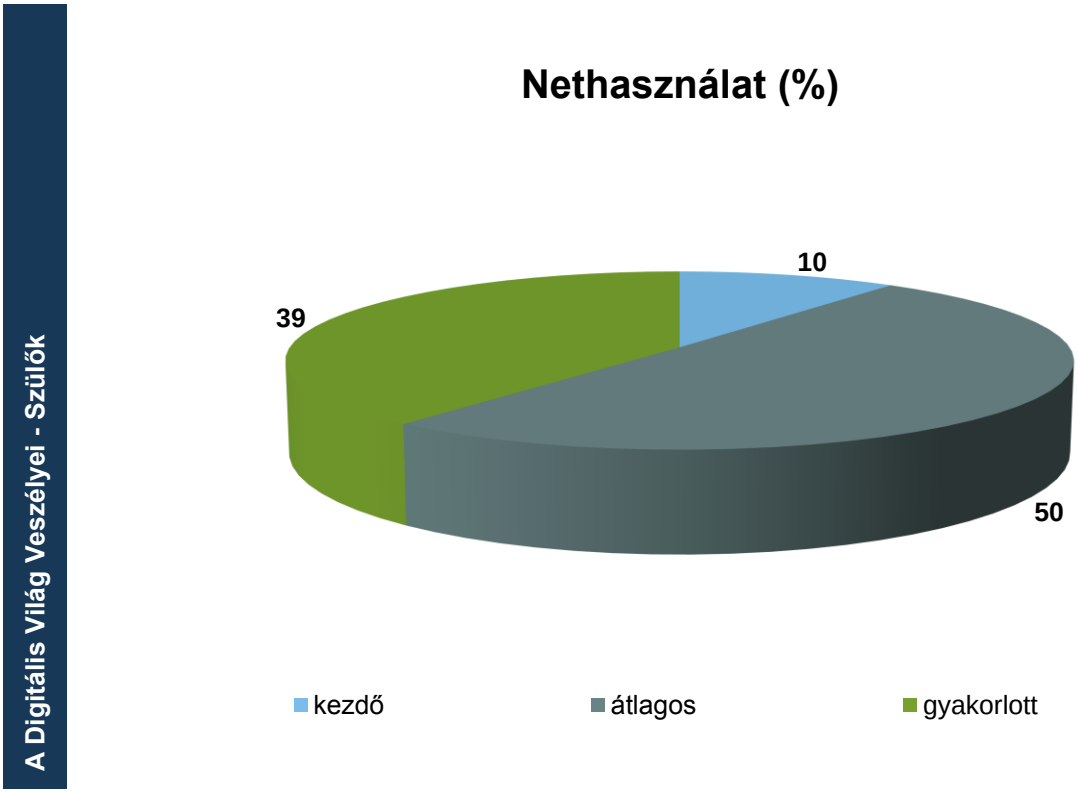

Annak függvényében, hogy a szülők milyen szabályokat szabnak a gyerekeknek, milyen mértékben kontrollálják őket a nethasználattal kapcsolatban, illetve mennyire segítik őket e kérdésekben, négy csoportba soroltuk. „Közömbösek”-nek neveztük azokat, akik szinte semmilyen korlátot nem szabnak gyermeküknek, és nem is segítik őket a digitális világban való eligazodásban. A „Felületesek” csoportjába tartozó anyukák és apukák ugyan meghatároznak valamennyi szabályt (gyakran szoftvereket is használnak ehhez), de jellemzően nem ellenőrzik csemetéjüket és nem nagyon segítik őket-e kérdésekben, feltételezhetően, inkább csak, ha a gyerek kérdez. A „Felügyelők” elsősorban szigorú szabályok és ellenőrzés segítségével próbálják megvédeni gyermekeiket a digitális világ veszélyeitől. Ha a gyermekkel beszélgetnek a témáról, az oktatás, nevelés áll a fókuszban. A „Támogatók” is fektetnek némi hangsúlyt a szabályokra és az ellenőrzésre, de maximálisan támogatják, segítik gyermekeik nethasználattal kapcsolatos képességeinek fejlődését.

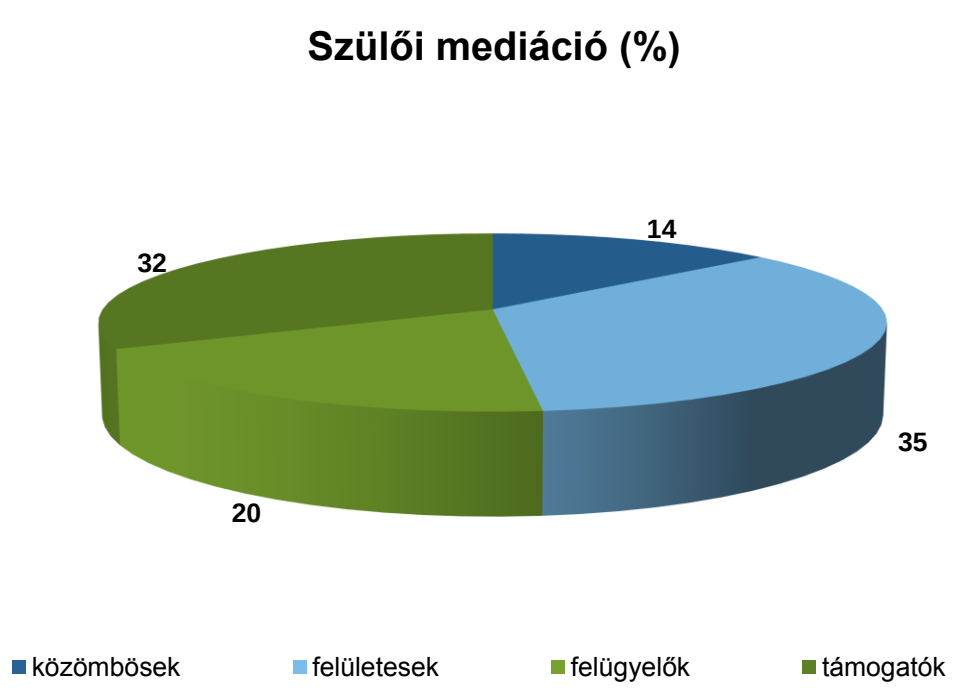

A szülői mediáció mértékét jelentően befolyásolja a gyermek kora. A közömbösek gyermekei 14-15 éven felüliek, a felületesek gyermekei elsősorban a 12-15 éves korosztályból kerülnek ki, a felügyelők csemetéi jellemzően 11-13 évesek, míg a támogatókéi 12-14 évesek.
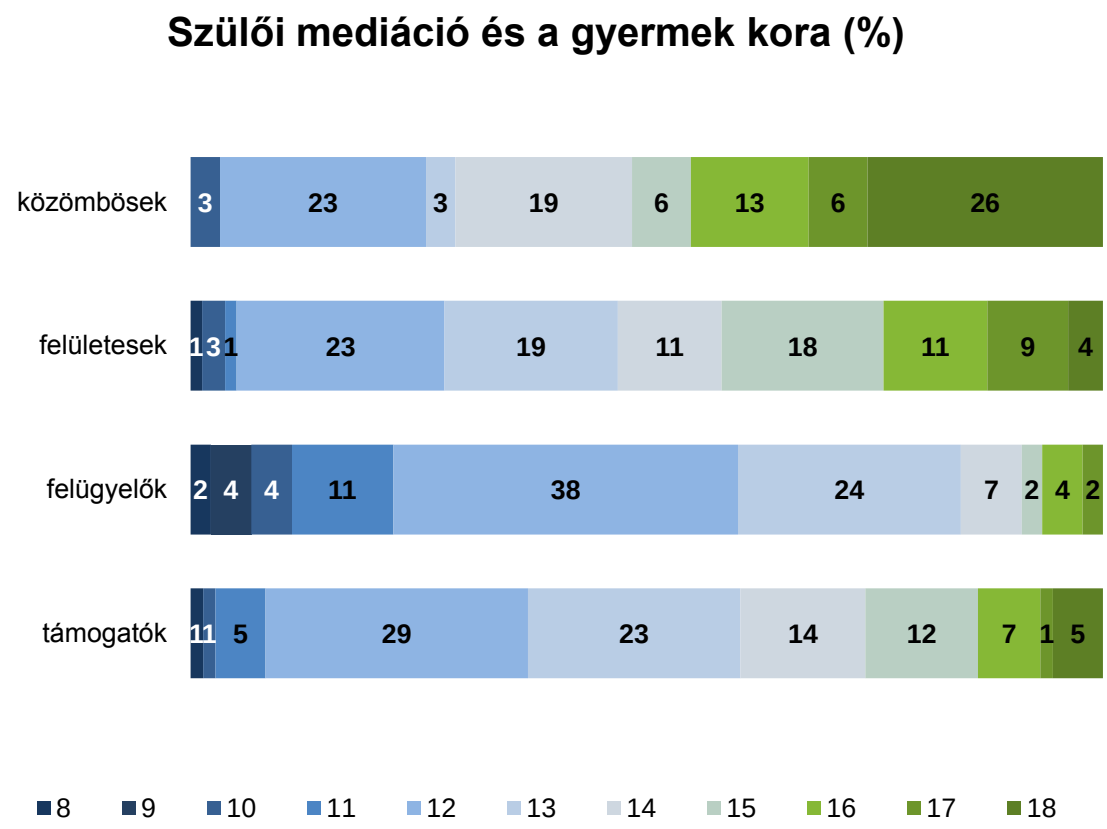
28. ábra